

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1884. Andra Kammaren. N:o 13.

Tisdagen den 26 Februari.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 19 i denna månad.

§ 2.

Föredrogos Kongl. Maj:ts till Riksdagen afåtna, i Kammarens senaste sammanträde bordlagda propositioner

med förslag till lag om skydd för varumärken, samt angående disposition af de medel, som äro anvisade till arfvode åt en bankinspektör och en till hans biträde anställd amanuens;

och hänvisades den förra af dessa propositioner till behandling af Lag-Utskottet och den senare till Stats-Utskottet.

§ 3.

Vid föredragning härefter af Herr *S. Wieselgrens* på Kammarens bord hvilande motion, N:o 143, om ändring af § 1 mom. 1 i den för Andra Kammaren gällande arbetsordning, anförde

Herr Schenström: För min del får jag anhålla, att Kammarerna måtte bifalla hvad Herr Wieselgren i sin motion föreslagit, eller att Andra Kammaren ville besluta den ändring af 1 § 1 mom. uti Kammarens arbetsordning, att tiden för Kammarens der stadgade sammanträde bestämmes till kl. 11 förmiddagen. Jag vågar hemställa, huruvida en så enkel fråga kan behöfva remitteras till Utskott, eller om den icke kan af Kammarerna nu genast företagas och afgöras. Jag tror detta senare kan gå väl för sig och tillåter mig därför yrka bifall till motionen i oförändradt skick.

Herr vice Talmannen Ifvarsson: Äfven jag hemställer, att Kammarerna måtte omedelbart bifalla motionen. Jag anser nemligen icke att den behöfver först remitteras till Utskott, innan den förekommer till afgörande i Kammarerna och, skulle den be-

höfva remitteras, blefve följden att man finge tillsätta ett särskildt utskott i och för behandlingen af denna i det hela så obetydliga fråga. Jag anser detta så mycket mindre nödvändigt, som Kammaren ju eger rättighet att omedelbart besluta öfver dylika frågor, som röra Kammaren enskildt. Frågan gäller ju här icke något annat än vidtagandet af en ändring i 1 § 1 mom. af Andra Kammarens ordningsstadga, så att det sammanträde, som utan föregående kallelse eger rum kl. 10 förmiddagen den söckendag, »som infaller näst efter den dag, då berättelse om förloppet vid den i Riksdagsordningens 32 § omnämnda fullmaktsgranskning blifvit Kammaren meddelad eller, i händelse sådan åtgärd icke erfordrats, granskningen, der den ifrågakommit, bort vara fullbordad», för framtiden måtte förändras till kl. 11 i stället för kl. 10. Motionären har naturligtvis väckt frågan till följd deraf, att Första Kammaren redan i sin arbetsordning vidtagit en likartad förändring, och det skulle vara alldeles ändamålslost, om Andra Kammaren fortfarande sammanträdde kl. 10 eller en timme tidigare än den Första.

Jag hemställer derföre att Kammaren måtte utan vidare bifalla Herr Wieselgrens motion, så att Kamrarnes arbetsordning måtte i detta afseende bringas till öfverensstämmelse.

Frågan anser jag visserligen i och för sig vara af obetydlig beskaffenhet, men sedan den nu en gång kommit på tal, bör den afgöras i likhet med hvad Första Kammaren redan gjort och detta anser jag Kammaren genast kan göra utan remiss till Utskott.

Härmed var öfverläggningen slutad. Kammaren beslöt, med bifall till hvad uti ifrågavarande motion föreslagits, att tiden för Kammarens i nämnda § och mom. af arbetsordningen stadgade sammanträde skulle bestämmas till kl. 11 f. m.

§ 4.

Hänvisades till Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 2 Herr P. Larssons i Fohle motion, N:o 144, med tillägg till det i hans motion N:o 105 framställda förslag om ändring i Kongl. förordningen om mått och vikt.

§ 5.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

Bevillnings-Utskottets Betänkanden N:is 1 och 2;

Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 3 (i samlingen N:o 5), samt

Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtanden N:is 3 och 4 (i samlingen N:is 6 och 7).

§ 6.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Stats-Utskottets Utlåtanden och Memorial:

N:o 16 i anledning af Riksdagens år 1883 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1881;

N:o 21, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i tvenne uti Stats-Utskottets Utlåtande N:o 6 behandlade frågor, angående lån åt enskilda jernvägsbolag;

N:o 22, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en punkt af Stats-Utskottets Utlåtande angående riksstatens Första hufvudtitel;

N:o 23, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en punkt af Stats-Utskottets Utlåtande angående riksstatens Andra hufvudtitel, och

N:o 24, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Stats-Utskottets Utlåtande angående riksstatens Tredje hufvudtitel;

Banko-Utskottets Memorial N:o 2, angående verkställd granskning af Riksbankens tillstånd och förvaltning; samt

Lag-Utskottets Memorial N:o 22, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande Utskottets Utlåtande N:o 13 öfver väckta motioner om ändrad lydelse af 19 och 117 §§ Skiftesstadgan, och

N:o 23, i anledning af Andra Kammarens återremiss af Utskottets Utlåtande N:o 17 öfver väckt motion om ändrad lydelse af § 25 i förordningen om landsting den 21 Mars 1862.

Dessa nu bordlagda ärenden skulle uppföras främst på föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag angående Kammarens i detta sammanträde fattade beslut.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *C. A. Larsson* under fjorton dagar från och med den 5 nästkommande Mars. Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.

Onsdagen den 27 Februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 20 innevarande Februari.

§ 2.

Upplästes ett till Kammaren inkommet sjukbetyg, så lydande:
Att Herr Konsul *Fredrik Cöster* varit och fortfarande är sjuk
i följd af lunginflammation, betygas.

Stockholm 18²⁵/₂84.*Karl Malmsten.*

Med. D:r.

§ 3.

Föredrogs och bordlades för andra gången Stats-Utskottets
Utlåtande N:o 16.

§ 4.

Efter föredragning vidare hvart efter annat af Stats-Utskottets
Memorial:

N:o 21, med förslag till voteringspropositioner i anledning af
Kamrarnes skiljaktiga beslut i tvenne uti Stats-Utskottets Ut-
låtande N:o 6 behandlade frågor angående lån åt enskilda jern-
vägsbolag;

N:o 22, med förslag till voteringsproposition i anledning af
Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en punkt af Stats-Utskottets
Utlåtande angående riksstatens Första hufvudtitel;

N:o 23, med förslag till voteringsproposition i anledning af
Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en punkt af Stats-Utskottets
Utlåtande angående riksstatens Andra hufvudtitel;

och N:o 24, med förslag till voteringspropositioner i anled-
ning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Stats-Utskottets Ut-
låtande angående riksstatens Tredje hufvudtitel;

blefvo de i dessa memorial föreslagna voteringspropositioner
af Kammaren godkända.

I sammanhang härmed tillkännagaf Herr Talmannen, att en-
ligt mellan Herrar Talmän träffad öfverenskommelse gemensamma

omröstningar komme att ega rum nästa Lördag den 1 instundande Mars öfver de voteringspropositioner, hvilka dessförinnan kunde komma att af Riksdagens båda Kamrar godkännas.

§ 5.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda:
Banko-Utskottets Memorial N:o 2, samt
Lag-Utskottets Memorial N:is 22 och 23.

§ 6.

Till behandling företogs Andra Kammarens Andra Tillfälliga Ang. förändrad lagstiftning rörande väckta motioner rörande förändrad lagstiftning angående försäljning af vin och maltdrycker. försäljning af vin och malt-drycker.

I berörda, inom Andra Kammaren väckta motioner hade föreslagits:

af Herr *J. Andersson* i Lysvik, motion N:o 40, att Riksdagen behagade i skrifvelse till Konungen anhålla:

1:o) om sådana ändringar i lagstiftningen angående försäljningen af vin och maltdrycker till afhemtning, att särskildt tillstånd till dylik försäljning, gällande för tre år i sänder, skall utverkas i stad af magistrat och på landet af kommunalnämnd;

2:o) att magistrat måtte lemnas samma rättighet i afseende på meddelande af förbud, som tillkommer kommunalnämnd, enligt 14 § Kongl. kungörelsen den 30 November 1876; och

af Herr *Liss Olof Larsson*, motion N:o 67, att Riksdagen behagade i skrifvelse till Konungen anhålla om sådana ändringar i lagstiftningen angående försäljningen af vin och maltdrycker, att den, som vill till afhemtning hålla vin och maltdrycker till salu, skall vara skyldig dertill utverka sig tillstånd i stad af magistrat och på landet af kommunalnämnd, som kan meddela sådant tillstånd för en tid af högst tre år i sänder, samt att magistrat måtte lemnas rättighet att för viss tid eller för alltid förbjuda sådana handlande i stad, som genom handel till afhemtning af vin eller maltdrycker främja oloflig utskänkning eller eljest föranleda oordningar, all vidare försäljning af nämnda drycker på sätt som medgifvits kommunalnämnd i § 14 af Kongl. förordningen den 18 September 1874 angående villkoren för försäljning till förtäring på stället af vin m. m., sådan denna § numera lyder genom Kongl. kungörelsen den 30 November 1876.

Utskottet hade hemställt, att motionerna icke måtte bifallas; men hade emot denna Utskottets hemställan reservationer anmält af Herrar *A. M. Lundberg*, *Magnus Andersson* och *Joh. Andersson* i Lysvik.

Ang. förändrad lagstiftning rörande försäljning af vin och malt-drycker.

(Forts.)

Efter det Utskottets hemställan upplästs, anförde:

Herr J. Andersson i Lysvik: Den nu föreliggande frågan af mången anses vara af ringa betydelse och omfattning, men för mig är hon en stor fråga, ty för mig ställer sig saken så, att det härvid gäller att rädda en stor del af vårt folk från sedligt förfall, fysiskt förderf och ekonomisk ruin. Då denna fråga är för mig af stort intresse, anhåller jag att en stund få upptaga Kammarens tid.

Ehuru genom tid efter annan vidtagen förändring i lagstiftningen mot rusdryckers missbruk, dryckenskapen i allmänhet af tagit, så har det mångenstädes visat sig, att man kunnat hitta på utväg att kringgå författningen på ett sätt, att man strafflöst kunnat handla i strid mot dess mening och syfte. Så vid brännvinsförsäljning genom s. k. salning eller förskottsbetalning. Sammalunda vid handeln med vin och öl till afhemtning, hvilken ganska ofta på landsbygden bedrifves så, att dessa varor förtäras å försäljningsstället, om ock utanför väggen, eller å landsvägskanten eller i ett närbeläget busksnår. — I förbigående sagdt, är det ganska ömkligt att se, huru vid ställen för dylik handel de stackars förbrukarne behandlas och låta sig förnedra. — Men det svåraste här vid lag är dock, att de varor, som tillhandahållas under namn af vin, ganska ofta, om ej allmänt på landet äro spritdrycker, lika rusgifvande som egentlig spirituosa; men för sin söta smak mer begärliga, och derjemte innehålla för helsan skadliga tillsatser, såsom syror och färgämnen m. m. Man är i tillfälle öfvertyga sig härom genom att taga kännedom om innehållet af provinsialläkarnes årsberättelser, hvilka, som vi veta, grunda sig på kommunalstyrelsernas primäruppgifter. Jemte det vitsordet, att dryckenskapen i allmänhet är i aftagande — dock eger ett motsatt förhållande rum på icke få ställen — uttalas i nämnda berättelser det omdömet om dei handeln på landsbygden förekommande s. k. vinerna, att dessa äro i allmänhet för helsan skadliga.

Jag har företagit mig att genomgå bemälda berättelser för åren 1880—1881 — de sista, som äro tillgängliga — och det torde tillåtas få derur meddela några utdrag. I förbigående må nämnas, att flere rörande ifrågavarande ämne hänvisa till föregående års rapporter, hvilka jag ej haft tid att genomse.

Utdrag ur provinsialläkarnes årsberättelser för 1880—1881.

Uplands län.

1. Superiet mycket gängse i 14 kommuner.
2. Bland orsaker, som menligt inverka på helsotillståndet, framhållas i främsta rummet det ännu rådande superiet.
3. Brännvin förtäres nog mindre är förr, men detsamma kan ej sägas om öl och s. k. viner, som försäljas i landthandelsbodarne och förtäras i rusgifvande mängd.

Södermanland.

1. Omåttligt förtärande af rusdrycker har visat benägenhet för tillväxt. Flere öl- och vinkrogar finnas, som flitigt besökas, men försäljning är ingenstädes inom distriktet tillåten.
2. Skadliga födoämnen begagnas ej, men väl brännvin och öl och i synnerhet s. k. vin af hvarjehanda slag.
3. »*Konjakens evangelium*» har adlat bruket och missbruket af det genom diverse tillsatser, bland annat spansk peppar-tinktur, kryddade brännvin, som under namn af konjak är en nödvändighetsartikel öfver allt, och allestädes ansedd såsom »så nyttig» — ett verkligt lifselexir.

Flera kommunalnämnder påstå, att dryckenskapen ej kan sägas vara i aftagande.

Landthandlare försälja vin af dålig beskaffenhet. Kontrollen öfver landthandelns öl och vin svag.

Östergötland.

En del socknar äro lyckliggjorda med vin- och ölkrogar i mängd.

Starka drycker förtäras ymnigt, synnerligast under torgdagarne.

Småland.

1. I en och annan socken försäljes af handlande ett dåligt och och i följd deraf ganska ohelsosamt vin. Superiet är enligt nämndernas uppgifter snarare i af- än tilltagande, men bierdrickande åter i starkt tilltagande.
2. Andra omständigheter, som kunna menligt inverka på helso-tillståndet, äro ej få. Dåliga födoämnen i förening med det i trots af handelsförbud med spirituosa outtröttliga brännvins-supandet äro dock de förnämsta. Lönkrögeriet står här i sitt högsta flor, motarbetas af myndigheterna, men understöddes af allmogen.

Öland.

Dryckenskapen tyckes aftaga, ehuru några fall af delirium tremens förekommit.

Skåne.

1. Somligstädes i till-, anorstädes i aftagande. Öl och vin till afhemtning har visserligen bidragit att minska vin- och ölkrogar, men ej dessa varors förtäring.
2. Dryckenskapen snarare i till- än aftagande.
3. Af skadliga dryckesvaror förtäres surt svagdricka äfvensom s. k. »gök», en blandning af kaffe och brännvin eller konjak.
4. Dryckenskapen säges vara i aftagande. Krogar finnas ej på landsbygden, utom på gästgifvaregårdarne, men ölstugor tillåtas förekomma i åtskilliga kommuner.

Halland.

Dryckenskapen uppgifves i allmänhet vara i aftagande; å landsbygden brännvinsförsäljning å 3 gästgifvaregårdar

Ang. förändrad lagstiftning rörande försäljning af vin och malt-drycker.
(Forts.)

Ang. förändrad lagstiftning rörande försäljning af vin och malt-drycker.

(Forts.)

och ett minuteringsställe; ölförsäljning förekommer på 9 ställen och dessutom i åtskilliga handelsbodar, af hvilka socknarne äro öfversållade. Oförfalskadt vin tror jag ej finnas på landet.

Bohus län.

1. Bland skadliga dryckesvaror omnämnas »gubin», som försäljes af några landthandlare och är mycket berusande. Det är sannolikt endast bränvin, försedt med något färgämne.
2. Från de flesta kommuner omtalas försäljning från landthandelsställen af s. k. vin, hvilket anses höra till skadliga dryckesvaror.
3. I ytterst sällsynta undantagsfall återvänder bonden från staden eller annat ställe, der rusdrycker försäljas, utan att vara öfverlastad; eljest påstås dryckenskapen vara snarare i af- än tilltagande, något som på denna orten åtminstone icke har någon annan orsak än svårigheten att *alltid* kunna anskaffa den »svenska nektarn». Legaliserade krogar och ölstugor finnas ingenstädes inom distriktet, men otillåtna sådana existera på hvarje gästgifvaregård och hos nästan hvarenda landthandlare, hvilka senares antal är orimligt stort, varierande från ett par till och med 15 stycken i hvarje liten socken. På anförda ställen tillhandahålles allmänheten icke allenast öl och porter, utan äfven en mycket och häftigt berusande dryck, som bär namn af vin, men hvars råämne är potatis (d. v. s. potatissprit), något färgämne, någon syra m. m. Som öfverflöd finnes på dylika drycker, behöfver man ej i dessa nejder tillgripa Hoffmans droppar såsom rusmedel.
4. Bränvinsutskänkning finnes ej inom distriktet, men de flesta handlande hafva tillstånd att försälja s. k. bayerskt öl, fastän ej till förtäring inom sina lokaler.
5. Inom en socken, der Henön är belägen, hafva flera personer under vintern (1881) supit sig till döds.

Dalsland.

Dryckenskapen somligstädes i af-, annorstädes i tilltagande. Vinförsäljningsställen »nog rusgifvande».

Vestergötland.

1. Anmärkes en skadlig dryckesvara, det vid Moholms station under namn af vin i handeln förekommande, färgade bränvin. I två socknar uppgifves dryckenskapen hafva tilltagit.
2. En s. k. vinhandel i Vara, fastän säkerligen den mesta spriten, som innehålles i dessa viner, torde vara inom landet producerad. Verkar icke godt på kundernas helsa och kassa. En sorts vin försäljes under namn: »ryck mig i lufven».
3. Det i handelsbodarne förekommande vin är af uslaste beskaffenhet och för sjukdomar absolut förkastligt.
4. Kommunalnämnden i Björkäng klagat öfver dryckenskapens

tilltagande, beträffande öl och vin. Sex ölstugor finnas en- samt i Töreboda by och vinet är af sämsta slag.

Vernland.

1. Vinminutering förekommer i landthandeln dels i smyg, dels med vederbörligt tillstånd.
2. I handelsbodarne finnes till afhemtning dels öl, dels sämre vin äfvensom bränvin försäljes på sådant sätt, att en större qvantitet på samma gång utlemnas till och delas af flera personer.
3. Om än missbruket af bränvin kan anses af ena eller andra skälet minskadt, så sörja emellertid de öfverflödigt många handelsbodarne för den törstande allmänhetens servering med vin af mer eller mindre misstänkt beskaffenhet, dertill kommer en temligen betydlig ölkonsumtion etc.

Vestmanland.

Dryckenskapen uppgifves vara i aftagande, ehuru vid marknader och torgdagar stort antal öfverlastade personer förmärkes; och nästan alltid icke blott hos bonden, utan ock hos torparen finnes konjak och bränvin.

Nerike.

Dryckenskapen tyckes dess bättre ej vara särdeles allmän. Till skadliga dryckesvaror är att hänföra det ofta dåliga öl och svagdricka äfvensom s. k. vin.

Dalarne.

1. En upprörande skildring på nära 10 tätskrifna sidor meddelas från ett distrikt »rörande lönkrögeri och vinförsäljning», som inom denna ort florerar med deraf härflytande sjuklighet, demoralisation, fattigdom och brott. En episod anföres sålunda: En gång, när kyrkvinet på ett outränsakligt sätt fördunstat, fick en krögare sälja vin af sitt förråd — för nattvardsgästernas behof. Detta 1880. I berättelsen för 1881 uppgifves tillståndet hafva förbättrats.
2. Dryckenskapen somligstades i aftagande, annorstädes mer i till- än aftagande.

Helsingland.

1. Från en kommun klagar kommunalnämnden öfver ett under året blomstrande fylleri i följd af Landshöfdingeembetets åtgärd att bevilja en person rättighet att försälja maldrycker och i följd af ymnigt lönkrögeri.
2. Dåligt s. k. vin, beredt af bränvin och färgämnen, säljes i en del handelsbodas, men förtäres nu mera mindre än förr, då penningtillgången är så ringa.
3. Enligt kommunalnämndernas uppgifter skall dryckenskapen vara i aftagande. Tillåtna krogar och ölstugor finnas icke. Lönkrögeriet fortfar, om än i förminskad skala. Erkänns bör likväl, att berusade personer sällan synas annat än vid särskilda tillfällen, såsom vissa helger m. m.

Ang. förändrad lagstiftning rörande försäljning af vin och maldrycker.

(Forts.)

Ang. förändrad lagstiftning rörande försäljning af vin och malt drycker.

(Forts.)

Vesternorrlands län.

1. Ehuru arbetsförtjensten under år 1880 varit nästan sämre än under de nästförflutna åren, har förbrukningen af spirituosa nog varit minst lika stor, dock mindre än under de goda åren 1874 och 1875. Äfven är förbrukningen af vin temligen betydlig på landsbygden etc.
2. Bränvin och vin (färgadt bränvin) säljes fortfarande hos de flesta landthandlare och under pågående arbete i skogarne köras bränvins- och vinfat upp till fjells för att utminuterar bland timmerafverkare. Ifrån några kommuner uppgifves, att dryckenskapen är i tilltagande, från andra att den synes vara i aftagande.
3. Krogarnes och ölstugornas antal har betydligt reducerats; endast från en (Lidens) kommun klagas öfver dryckenskapens tilltagande i och genom landthandlares och gästgäfvares lönkrögeri.
4. Att superiet och lönkrögeriet minskats kommer af de dåliga tiderna. Vid marknader och uppbördsstämmor uppsökes lönkrögaren med begärlighet och gör goda affärer. Öl, vin och spirituosa, som tillhandahållas folket, är i allmänhet af uslaste beskaffenhet.

Jemtlands län.

1. Dryckenskapen florerar här uppe, fast inga krogar eller ölstugor finnas, ty de veta nog skaffa sig på hemliga vägar. Vid bröllopp är icke ovanligt, att 300 kannor bränvin tagas hem på en gång.
2. Handeln med spirituosa å apoteket torde numera nedgått till en obetydlighet, sedan genom den dagliga jernvägstrafiken på Trondhjem »ren vara» kan fås vida billigare.

Vesterbottens län.

Inga krogar eller ölstugor äro medgifna på landet, men om landthandlares »vin»-försäljning yttra sig ej kommunalnämndernas »uppgifter.» Uppgiften från Norrsjö meddelar, att dryckenskapen snarare till- än aftagit.

Som förut blifvit nämndt, vitsordas äfven af många provinsialläkare dryckenskapens aftagande. Detta glädjande förhållande anses af en del hafva sin orsak i skärpta bestämmelser rörande handeln med rusgifvande drycker, af en annan del i nykterhetsverksamheten och af andra uti läseriet. Men af hvad som blifvit meddeladt framgår tydligt, att det öfverklagade onda förefinnes i så hög grad samt utvecklar sig allt mer på den väg, handeln med dessa drycker nu mera företrädesvis slagit in, nemligen till afhemtning, att det måste väcka fosterlandsvännens bekymmer och påkalla lagstiftningens synnerliga uppmärksamhet.

Utskottet erkänner (sid. 3) »tillvaron af beklagliga missbruk i vissa trakter genom landthandeln med vin och maldrycker»,

anser »de starka röster, som så väl inom som utom Riksdagen höjas för åstadkommande af en ytterligare och långt gående inskränkning i jemväl landthandlandes rätt att till afhemtning försälja dessa drycker, vara värda att uppmärksammas», lofordar nykterhetssträfvandena; men finner sig icke dess mindre föranlåtet att afstyrka de i ämnet väckta motionerna. De skäl, hvarpå detta afstyrkande stöder sig, äro (sid. 4): 1:o att »försäljningen och i viss mån tillredningen af de njutningsmedel, som här äro i fråga», skulle komma »att uteslutande bero af förgodtfinnandet hos oansvarige kommunala förtroendemän»; 2:o den grundsats, som lagstiftningen i detta område hitintills följt, att »utvägen till försörjning genom bedrifvandet af en i och för sig oskadlig rörelse icke bör inskränkas mer, än som erfordras för betryggande mot dess missbruk»; 3:o att de »föreslagna lagförändringarne skulle komma att drabba icke allenast de landthandlande, som i antydt hänseende missbrukat sin handelsrättighet, utan ock det stora flertalet sådana yrkesidkare, hvilka icke gjort sig saker till sådana missbruk.»

Ang. förändrad lagstiftning rörande försäljning af vin och malt-drycker.
(Forts.)

Det torde tillåtas att till bemötande få upptaga dessa skäl.

Den farhåga, som blifvit uttalad mot att lemna ifrågavarande pröfningsrätt åt kommunalstyrelserna, anser jag vara ogrundad. Ingen myndighet, tror jag, så nödgas taga hänsyn till och bero af den allmänna opinionen som dessa. Skulle en och annan sådan myndighet missbruka sin makt, lär väl en kommun genom ändrad sammansättning eller genom anförande af besvär hafva utväg att få missgrepp af dylikt slag rättade.

Då kommunerna ega rätt och skyldighet att sjelfva vårda sina ordnings- och hushållningsangelägenheter samt därför äro berättigade utfärda stadgar rörande sedlighet, sundhet, säkerhet och ordning, borde de väl äfven kunna anförtrors rättighet att inskrida till hämmande af det onda i sin rot, som härutinnan motverkar deras åtgöranden. Så som förhållandet nu är, varda kommunalstyrelsernas bemödanden gent emot ifrågavarande missbruk mycket försvårade, ofta gäckade. Beskaffenheten af de icke spirituösa drycker, som i landthandeln tillhandahållas, kan ej kontrolleras, det med handeln till afhemtning ofta förenade missbruket kan ej stärfas. Verkningarne äro uppenbara, men orsakerna merändels ej juridiskt bevisliga.

Utskottet säger vidare, att grundsatsen för lagstiftningen på detta område har hittills varit att icke inskränka denna rörelse mer än som erfordras för betryggande mot missbruk.

Den uppfattning, som inom Utskottet tyckes gjort sig gällande, att den nu föreslagna inskränkningen i vin- och ölhandel skulle vara liktydig med förbud, kan jag ej finna riktig. Samma grundsats, som på detta område i lagstiftningen blifvit följt och hvilken erkännes som god — likasom jag af innersta öfvertygelse omfattar densamma — gör sig äfven, så vidt jag kan förstå,

Ang. förändrad lagstiftning rörande försäljning af vin och malt-drycker.
(Forts.)

gällande äfven i de väckta förslagen. Dessa afse äfven att förebygga missbruk af dylik handel, och detta trodde jag bäst och lättast skulle kunna ske genom den föreslagna åtgärden, likasom jag hoppades, att förändringen, på det sätt den blifvit föreslagen, skulle vinna bifall, åtminstone inom denna Kammare, der flera föregående uttalanden gått i samma riktning.

Det tredje skälet, som Utskottet anför, är att den oskyldige, på sätt här föreslagits, skulle drabbas lika med den skyldige. Detta kan jag för min del ej inse. Ty kan vin- och ölhandel förekomma utan missbruk, skall det säkert icke falla någon kommun in att vilja förvägra dylik handel inom sitt område. Lika mycket som det ligger i kommunens intresse, skall äfven en handlande låta sig angeläget vara, att hans rörelse bedrifves på ett ordentligt sätt, så vida han vill förblifva vid sin en gång vunna rättighet.

I Utskottets Betänkande antydes äfven i förbigående kränkning af den enskildes rätt, som skulle bli följden af ett bifall till motionerna. Till bemötande af denna antydning, torde tillåtas få fästa uppmärksamheten på, att bland landthandlande finnas många, hvilka ej vilja tillhandahålla hvarken vin eller öl för att ej främja ett ondt, som de anse deraf skulle kunna uppstå, och det finnes andra, som idka dylik handel med oförfalskade varor på ett ordentligt sätt. Sådan landthandel torde bäst uppfylla det ändamål, som dermed afses, att för de på längre afstånd från stad boende underlätta tillfället att förskaffa sig nödvändighetsvaror. En orättvisa vederfares nu ofta dylika handlande derigenom, att kunder dragas ifrån dem medelst lockelser genom berusningsmedel, för att så mycket lättare kunna bereda afsättning för andra varor. — Men hvad skall man å andra sidan säga om den rättskränkning, för hvilken kommunerna äro utsatte, då de ej så som sig bör kunna freda sig mot en förderfbringande rörelse, som i hög grad försvårar upprätthållande af sedlighet, sundhet, säkerhet och ordning? Hvad skall man vidare säga om *rätt till skydd*: för allmänheten mot för helsan skadliga drycker, mot våldsbeter och fridstörande uppträden; för ungdomen mot förförelse och demoralisation; för arbetarebefolkningen mot prejeri, fattigdom och förfall o. s. v.?

Egendomligt förefaller det mig — för att ej säga inkonsekvent — att Utskottet i år skulle afstyrka i enahanda syfte gående förslag, som i fjor tillvunno sig så stort och välvilligt tillmötesgående. Utskottet anser, att de röster, som utom och inom Riksdagen höjas mot missbruk af spritdrycker äro allt för enstaka uttryck af behof och önskningsar, som i detta hänseende förefinnas, och föreställer sig, att ett verkligt behof i berörde hänseende mera allmänt bör hafva framträd, »innan riksdagen vill», såsom Utskottet uttrycker sig, »lägga några nya hinder i vägen för bedrifvandet af en löflig och nyttig näring». Tager man hänsyn

till hvad som förra riksdagen förekom i denna fråga, vet jag ej, huru behovet af en förändrad lagstiftning i förevarande fall skall kunna mer kraftigt och allmänt framträda, då de i ämnet väckta förslagen blefvo af både Första och Andra Kammarens Utskott tillstyrkta; af Första Kammaren bifölls utan diskussion det af dess Utskott tillstyrkta förslag och inom denna Kammare tillvann sig dess Utskotts tillstyrkande 83 utaf 174 afgifna röster.

Ang. förändrad lagstiftning rörande försäljning af vin och malt-drycker.

(Forts.)

Och utom Riksdagen sedan. Är man icke med den allt mer omfattande nykterhetsverksamheten för ögonen och den anslutning, denna verksamhet tillvunnit sig, berättigad hysa den öfvertygelsen, att en förändrad lagstiftning i omförmålde rigtning har landets opinion för sig? Är man icke vidare på grund af nu anförda förhållande berättigad till den förhoppningen, att den förut varande minoriteten inom denna Kammare nu skall blifva majoritet?

Derest mot det föreslagna sättet, att lemna pröfningen och afgörandet i kommunalstyrelsernas händer, skulle hysas betänklighet och på grund deraf de väckta förslagen anses oantagliga, så lemnar åtminstone min motion utväg att i motionens syfte företaga nödige ansedda ändringar. Inom Utskottet har jag äfven gjort hemställan derom, men som Utskottet ej ansåg sig ega motionsrätt, blef äfven denna min hemställan lemnad utan afseende.

För min del håller jag ej på de bestämmelser, som i motionerna äro föreslagna, utan derest de olika åsigtterna i frågan lättare skulle kunna enas om det förslag, som Herr Andersson i sin vid Betänkandet fogade reservation framställt, är jag beredd ansluta mig dertill, dock med det tillägg, att äfven maltdrycker deruti ingå. Detta förslag skulle då äfven komma att gå i den rigtning, som af Första Kammaren i fjor godkändes, hvarför bemålde förslag inom samma Kammare torde ha bästa utsigten för sig. Och får jag för att söka förekomma splittring i meningarne om sättet, derest sålunda det afsedda ändamålet skulle lättare kunna vinnas, afstå från yrkande på bifall till motionerna och ansluta mig till Herr Anderssons reservation, till hvilken med nu föreslagna tillägg, Herr Talman, jag ber att få yrka bifall.

Herr Fredenberg: I likhet med det Tillfälliga Utskottet erkänner jag villigt, att en lag angående försäljning af vin och maltdrycker, huru fullständigt den än är affattad, ingalunda kan helt och hållet förekomma det missbruk och de oordningar, som den afser att hämma. Men då år från år, representanter från skilda trakter af landet i motioner till Riksdagen frambära sina kommittenters önsknings och begäran, att den handlandena, utan all inskränkning, medgifva rättighet till handel med vin och malt-drycker måtte i någon mån begränsas och bättre kontrolleras, så måste man väl ändå nödgas medgifva att den oinskränkta han-

Ang. förändrad lagstiftning rörande försäljning af vin och malt-drycker.

(Forts.)

delsfriheten innebär i sedligt afseende åtskilliga vådor, för samhället, som böra afhjelpas, och därför kan jag icke vara lika optimistisk som det Tillfälliga Utskottet att vilja påstå eller tro att de röster, som inom Riksdagen höjt sig mot det maskerade lönkrögeri, som ofta döljes under handeln med vin och maltdrycker, äro »att anse såsom jemförelsevis mera enstaka uttryck af behof och önskningsar inom ett fåtal af rikets kommuner». Det må visserligen vara sant att landshöfdingarnes femårsberättelser i afseende på de öfverklagade oordningarne vld handeln med vin och maltdrycker, ställa sig för den sista femårsperioden något fördelaktigare än förr, men då vi veta att på landsbygden egentligen icke finnes någon annan polismyndighet än länsmännen, hvilka ofta hafva ganska vidsträckt tjänstgöringsdistrikt, vanligen omfattande flera socknar, så torde en mängd af dessa oordningar, ifall de icke äro af en alltför störande beskaffenhet, icke så sällan undgå den åklagande maktens uppmärksamhet. Då i vårt land, som Utskottet erkänner, »lifliga samt i hög grad glädjande och prisvärda nykterhetssträfvanden uppresas sig emot de missbruk af spritdryckerna, hvaraf vårt folk i flera former, om än icke i så hög grad som i husbehofsbränningens tider, fortfarande lider», synes, märkvärdigt nog, det deremot helt och hållet hafva undfallit Utskottets uppmärksamhet, att hvad de många olika nykterhetsföreningarne i sina petitioner mest klaga öfver, det är att de kommunala myndigheterna likaväl som sjelfva lagstiftningen så litet vill hjälpa till att för den svaga, ofta viljelösa drinkaren, som önskar bättra sig, men som så lätt dukar under för de mötande frestelserna, undanrödja de många lockelser dertill, som finnas uti utskänkingen af spritdrycker under sön- och helgdagarne samt i den fria handeln med vin och maltdrycker. Den, som i medvetandet af sin måtlighet känner sig stark mot frestelsen, får i barmhertighetens namn icke så döförat till för sin svagare broder, äfven om den hjälp, som behöfves för att åter göra honom till en nykter och arbetsam medlem i samhället, skulle fordra att man något litet begränsade sin egen frihet, eller afsade sig några af sina gamla kära vanor.

Då jag förra året yttrade mig i denna fråga, åberopade jag 1 § nu gällande kommunallagar för städerna och landet, der det heter att i hvarje kommun ega dess medlemmar sjelfva »värda sina gemensamma hushålls- och ordningsangelägenheter»; och då befrämjandet af nykterhet och sedlighet, väl måste anses som ett samhälles viktigaste ordningsangelägenhet, så instämmer jag lika gärna *nu* som *då* med motionärerna i deras önskan att kommunerna sjelfva borde tillåtas afgöra och pröfva *om* och *åt hvilken* en sådan handelsrättighet skall medgifvas; men då jag betänker de långa och mångåriga strider, som pågått i denna fråga och framför allt vill komma till något praktiskt resultat, samt derjemte är öfvertygad om att den nya lag i fråga om handel med vin

och maltdrycker, som vi önska, bör fotas på samma grund som lagen om utskänkning af den 18 September 1874, så tror jag för min del att det vore mest välbeträkt, om vi, som i flera år förgäfvets arbetat på denna frågas lösning, nu begränsade vår framställning derhän att samma lag, som gäller om *utskänkning* afven må tillämpas ifråga om *handel med* vin och maltdrycker. Kom-
munerna vinna derigenom den obestriddliga fördelen att sjelfve få gifva sitt utlåtande, om en sådan handel är behöflig, eller om den person som söker en sådan handelsrättighet är lämplig att öfvertaga densamma, och då Konungens Befallningshafvande hitills ifråga om utskänkning af vin och maltdrycker, så vidt jag vet, alltid tillmötesgått kommunernas önskningsar, så är det väl troligt att i afseende på handel med sådana drycker landshöfdinge-embetenas åtgöranden skola gå i samma riktning. Jag tror för öfrigt att det är nödvändigt att *nu* icke yrka på den vidsträckta sjelfbestämmelserätt för kommunerna som motionärerna önska, ty jag befarar att man i allmänhet i detta hänseende torde komma att hysa samma farhågor och betänkligheter som Utskottet, i hvars Betänkande det heter: »Att på sätt motionärerna påyrkat göra försäljningen och såsom en följd deraf jemväl i viss mån tillredningen af de njutningsmedel, som här äro i fråga, och hvilka endast då de missbrukas äro att anse såsom skadliga, utslutande beroende af förgodtfinnandet hos oansvarige kommunala förtroendemen, mot hvilkas beslut — huru kränkande de i vissa fall än kunde blifva för den enskildes rätt — något rättsmedel icke skulle finnas, kan Utskottet icke förorda», och ur denna synpunkt torde det vara klokast att begränsa våra önskningsar så, att våra motståndare, af dessa skäl och farhågor åtminstone icke nu få någon anledning att afslå vår begäran.

På nu anförda skäl anhallar jag:

»Att Riksdagen behagade i skrifvelse till Konungen anhålla om sådana ändringar i lag, att den som vill till afhemtning hålla vin och maltdrycker till salu, skall vara skyldig dertill utverka sig tillstånd i samma ordning som bestämmes i 5 § af Kongl. Maj:ts förordning af den 18 September 1874 angående villkoren för försäljning till förtäring på stället af vin och maltdrycker samt andra icke spirituösa drycker, afvensom att magistrat måtte erhålla samma rättighet att för viss tid eller för alltid förbjuda handlande i stad, som genom handel till afhemtning af vin och maltdrycker främjar oloflig utskänkning eller eljest föranleder oordningar, vidare försäljning af nämnde drycker, på sätt som medgifvits kommunalnämnd i 14 § af nyss återopade Kongl. förordning, sådan denna § numera lyder enligt Kongl. kungörelsen den 30 November 1876.»

Och anhallar jag vördsamt om proposition på detta mitt yrkande.

Ang. förändrad lagstiftning rörande försäljning af vin och malt-drycker.
(Forts.)

Anq. förändrad lagstiftning rörande försäljning af vin och malt-drycker.
(Forts.)

I detta yttrande instämde Herrar *Hæggström, Markstedt, Arnoldson, Melin, Liss Ol. Larsson, G. Jonsson, M. Jonsson, J. Andersson* i Baltorp, *Wieselgren, Wennérus, L. J. Larsson* i Tran-hult, *Weckman, Hammarberg, And. Svenson* i Bossgården, *Wagenius, Göransson* och *Mejenqvist*.

Herr Magnus Andersson anförde: Såsom af föreliggande betänkande synes, har jag icke kunnat vara ense med pluraliteten inom Utskottet, utan deremot anmält min reservation; och då denna går i samma riktning som det af Herr Fredenberg nyss gjorda yrkande, skall jag gerna afstå från mitt och förena mig i hans förslag.

Herr C. A. Larsson: Då Utskottet afgifvit särskilda Utlåtanden öfver Herrar J. Anderssons i Lysvik och Liss Olof Larssons! motioner i ämnet å ena, samt den af mig väckta motionen å andra sidan, anser jag mig skyldig att redan nu yttra mig. Jag har vid min motion bilagt åtskilliga kommunalstyrel-sers utlåtanden i saken och har sedermera äfven fått emottaga ytterligare sådana och jag anhåller att ärendet må till Utskottet återremitteras, för att tagas i noggrannare öfvervägande. Jag an-ser det nemligen vara ett stort misstroendevotum mot kommu-nerna att man icke törs gifva dem rättigheten att sjelfva bestämma, om krogar skola finnas eller icke. Det finnes i min hemort öf-ver tio kommuner, som gifvit mig i uppdrag att å deras vägnar föra talan i det syfte motionerna gå, och jag anhåller fördenskull, som sagdt, om återremiss till Utskottet i ändamål att hvad omför-mälda kommuner önskat måtte bifallas.

Herr Bokström: Af föregående talarne, som i denna fråga yttrat sig har framhållits, att de nu gällande lagliga korrektiv mot de öfverklagade missbruken med försäljningen till af-hemtning af vin och maltdrycker skulle vara otillräckliga. Ut-skottet för sin del har likväl framhållit, att af de officiella rap-porter, som finnas att tillgå i denna sak, det inhemtas, hurusom af sjutton Konungens Befallningshafvande, som under perioden 1870—1874 i detta hänseende afgifvit yttrande, femton yttrat sig beklagande öfver missbruken, men att under den närmast liggande femårsperioden hufvudsakligen endast två befallningshafvande anse anledning till klagomål öfver sådana missbruk vara för han-den, under det att åtskillige andre länsstyrelser förklarar, sig anse att nykterhetssaken gått betydligt framåt. Jag skall icke trötta Kammaren med att uppläsa dessas yttranden, men tillåter mig att återgifva en del af ett yttrande, som jag anser vara för saken särskildt upplysande. Konungens Befallningshafvande i Verm-lands län har nemligen yttrat: »men lyckligtvis har Kongl. för-ordningen den 18 September 1874 gifvit myndigheterna vapen i

händerna att stäfa ofoget vid försäljande af vin och öl. Det blef nemligen snart allom klart, att berusningen deraf oftast skedde hos landthandlande antingen i saluboden eller i dess när-maste granskap, sedan varan hos honom inköpts, hvarföre, så snart förståndige män inom kommunerna hunnit lära att berörda nåliga förordning gäfvu dem anvisning att förebygga dylikt missbruk, de skyndade att genom kommunalnämnderna i vederbörlig ordning fatta beslut om förbud för de handlande, som sålunda missbrukat sin försäljningsrätt af öl och vin, att vidare fortfara dermed samt underställa beslutet Konungens Befallningshafvandes godkännande. Sålunda inkommo under 1876 icke mindre än 36 och under 1877 25 sådana ansökningar, hvaraf de goda följderna ej underlåto att visa sig, i det att dylika ansökningar nedgingo 1878 till 10, 1879 till 2 och 1880 till 4.» Jag för min del vet icke, hvarföre icke kommunalnämnder och Konungens Befallningshafvande äfven i öfriga delar af riket skulle kunna komma till ungefär samma goda resultat.

Den vinst, i ordningens och sedlighetens intresse, som skulle beredas genom bifall till motionärernes förslag, vågar jag ock anse något tvifvelaktig och till följd häraf anser jag äfven det pris, hvarför denna vinst skulle köpas, vara allt för högt. Detta pris skulle nemligen bestå i en rätt långt gående inskränkning i den näringsfrihet, som för närvarande svensk man eger.

Sedan efter skrätvångets upphörande näringsfrihetens grundsats blifvit allt mera erkänd, har Riksdagen med en viss ömtålighet vakat öfver denna grundsats' helgd. Denna grundsats har visserligen icke kunnat ~~utlämpas~~ utan väsentliga *inskränkningar*, med afseende på försäljning af mer eller mindre sprithaltiga drycker, men Riksdagen har dock varit angelägen derom, att dessa inskränkningar icke skulle blifva större, än nödvändigheten oundgängligen fordrade. Särskildt med afseende å försäljning till afhemtning af mindre sprithaltiga drycker, såsom vin och öl, har den hittills lemnats fri, och först sedan det visat sig att missbruk blifvit begångna, hafva inskränkningarne rigtats uteslutande mot dem, som dertill gjort sig saker, dock efter förutgången pröfning i hvarje föreliggande fall af embetsmyndighet, hvilken beslut dock kunnat öfverklagas. Det är denna myndigheternas pröfningsrätt, man nu vill hafva öfverflyttad på kommunalnämnden, hvilken beslut *icke* skulle kunna öfverklagas. På kommunalnämndens förgodtfinnande skulle det således komma att bero, om till exempel tillverkare af brännvin, öl eller dricka fortfarande skulle få till afhemtning försälja sin vara; om en handlande, som aldrig missbrukat sin handelsrätt, skulle få fortfarande utöfva den, och om befolkningen skulle få köpa sina förnödenheter i denna väg hos den handlande, för hvilken allmänheten har största förtroendet; om vid inträffadt sjukdomsfall man skall

Ang. förändrad lagstiftning rörande försäljning af vin och malt-drycker.
(Forts.)

Ang. förändrad lagstiftning rörande försäljning af vin och malt-drycker. kunna inom kommunen köpa den erforderliga vinflaskan eller om man för denna förnödenhets erhållande skall uppsöka närmaste stad eller någon annan landtkommun, der kommunalnämnden är mindre omedgörlig i detta hänseende.

(Forts.) Det är om en sådan inskränkning i vår frihet som motionärerne vilja att vi nu skola skrifva till Kongl. Maj:t. Jag hoppas, att denna Kammare skall betacka sig för detta anbud.

Jag har redan förut nämnt, att jag anser den utlofvade vinsten i ordningens och sedlighetens intresse, som skulle erhållas genom ett bifall till detta förslag, vara af något tvifvelaktigt beskaffenhet. Jag kan nemligen icke föreställa mig, att missbruk af försäljningsrätt eller vinförfalskningar skola uteblifva, äfven om försäljningen af kommunalnämnden »i ordningens och sedlighetens intresse» monopoliseras.

Dessutom skulle, om kommunalnämnden finge en sådan befogenhet, som nu föreslås, dess nuvarande befogenhet och karakter i viss mån komma att förtryckas. Denna nämnd är nemligen tillsatt hufvudsakligen för behandling af ekonomiska frågor, som jag är öfvertygad att den sköter mycket väl. Men skulle den dessutom få sig anförtrodd fördelningen af en dylik försäljningsrätt inom kommunen och tillika utgöra en samvetsdomstol i vin- och ölmål, och med derå fästadt afseende väljas, så fruktar jag, att kommunalnämnden ofta nog skulle misslyckas både i ena eller andra delen af denna vidt skilda verksamhet. Vidare, om det skulle komma att bero på kommunalnämnden att besluta, hvilka skulle få försälja så beskaffade drycker, så kan naturligtvis kommunalnämndens beslut härutinnan icke öfverklagas. I vårt land har emellertid rätten att klaga öfver en myndighets beslut, ja, att gå »till kungs», ansetts såsom en af rättvisans och den borgerliga frihetens garantier. Om man nu skulle beröfva den enskilde denna rätt och göra en sockenmajoritet till domare i frågor, hvaraf mången anser sitt väl eller ve i större eller mindre grad bero, så tror jag detta icke skulle öfverensstämma med den allmänna meningen inom landet, utan skulle en dylik anordning inom kort blifva ganska förhatlig. Det svenska folket är vant att få röra sig i frihet och älskar icke någon inskränkning i denna frihet, för så vidt den icke är af nödvändigheten förestafvad, och synnerligast om en sådan inskränkning kränker enskild mans rätt. En slik inskränkning lärer än mindre vara på sin plats, då vi kunna hafva anledning antaga, att man på frivillighetens väg och således utan sådana tvångsmedel, som här föreslagits, säkrare kan ernå det afsedda målet. Må vi nemligen se till hvad goodtemplar-logerna kunna göra på detta område; jag tror mera på dem än på kommunalnämnderna i detta hänseende. Jag vågar hoppas att Riksdagen icke skall vara lika villig att bifalla vare sig motionärernes förslag eller de yrkanden,

som här blifvit framställda, som motionärerne och nämnda yrkandens frambärare befunnits villige att lyssna till ett mycket aktningvärdt men jemväl mycket ensidigt och derföre oberättigadt nykterhetsnits fordringar, och jag anhåller derföre om bifall till Utskottets förslag.

Ang. förändrad lagstiftning rörande försäljning af vin och malt-drycker.
(Forts.)

Herrar *J. F. Carlsson, Magnusson och von der Lancken* instämde med Herr Bokström.

Herr Joh. Jönsson i Axtorp: Jag har äfven med min röst bidragit till det beslut, hvartill Utskottet kommit, och detta af två skäl, det ena att jag icke vill vara med om att tillintetgöra handelsfriheten, och det andra är, att om man har en vaken kommunalnämnd, denna med nu gällande författningar har makt att försvara sig mot de öfverträdelse, som motionärerne framhållit. Så snart en handlande missbrukat sitt förtroende, eger ju nemligen kommunalnämnden rätt att förbjuda honom vidare försäljning.

För öfrigt kan jag gerna sluta mig till näst föregående tälaren, enär han framhållit alla de skäl, som bestämma mig för att yrka afslag å de förevarande motionerna. Herr C. A. Larsson har yrkat återremiss af ärendet. Hvartill en sådan skulle tjena kan jag icke förstå, då ju Utskottet framlagt, enligt mitt förmenande, ovedersägliga skäl för sin afstyrkande hemställan, hvilken jag ock nu anhåller att Kammaren ville godkänna.

Herr Schenström: Då, efter hvad jag från tillförlitligt håll erfar't, enahanda framställning som den nyss af Herr Fredenberg afgifna läser komma att med hopp om framgång väckas inom Första Kammaren — förutsatt gifvetvis att den här bifalles — har jag velat fästa uppmärksamheten på detta förhållande, på det förevarande fråga, hvars lösning helt naturligt bör vara ett önskningsmål särskildt för denna Kammare, en gång måtte vinna något resultat, och den hvarje riksdag återkommande långa öfverläggningen derom tills vidare förekommas.

Jag anhåller följaktligen att få förorda bifall till Herr Fredenbergs yrkande.

Herr C. A. Andersson: Jag skulle kunna inskränka mig till att instämma i det yrkande, Herr Ordföranden i Utskottet gjort. Men efter som jag fått ordet, ber jag att för Kammaren få angifva min ståndpunkt i frågan och de skäl, hvarför jag inom Utskottet biträdt dess afstyrkande af motionen. Under de tre år, jag haft äran att vara representant i denna Kammare, hafva frågor af ungefär likartad beskaffenhet som denna varit å bane vid riksdagen, och jag får upprigtigt bekänna, att de uttalanden jag hört i dessa frågor på mig gjort ett egendomligt intryck. Män-

Ang. förändring rörande försäljning af vin och malt-drycker.

(Forts.)

gen gång har jag gjort mig sjelf den frågan: står det verkligen så uselt till med sedligheten i vårt land, som det ofta upprepade talet derom skulle kunna gifva anledning att förmoda? Och jag har dervid kommit till den slutsatsen, att man målat i allt för svarta färger. Ehuru icke så särdeles gammal, har jag ändock haft tillfälle att göra åtskilliga erfarenheter på detta område, och jag ber att särskildt med afseende på nu förevarande fråga få omförmåla de rön, jag gjort i det samhälle jag tillhör. Jag har umgåtts mycket med hvad man kallar »folket» och sökt skaffa mig en öfvertygelse om hur det förhåller sig med den öfverklagade benägenheten hos detsamma för dryckenskap. Jag har vid flera tillfällen varit närvarande vid folkförsamlingar af 3- à 400 arbetare, der spritvaror serverats, icke ett till visst bestämdt quantum, utan efter hvar och ens eget behag. Men till dessa arbetares heder kan jag säga, att jag bland denna mängd människor knappt sett någon enda öfverlastad. Jag tror att en sådan upplysning just från ett samhälle som Malmö, sammansatt som det är af en mängd olika element, skall väga något mot de yttanden, som den förste talaren i dag fält. Mycken vikt fäster jag äfven vid de uttalanden i detta hänseende, som länsstyrelsernas femårsberättelser innehålla, ty de äro icke byggda på den lösa grund, som man hör en eller annan vilja påstå, utan fotade på noggranna underrättelser och iakttagelser. Och slutligen torde icke böra förglömmas de nykterhetssträfvanden, som göras af befolkningen så i städerna som på landsbygden, och hvilka Utskottet i sitt betänkande påpekat.

Den förste talaren tyckte det var så obehagligt att se, huru som människor ginge till landthandlande och köpte öl och sedan drogo sig till baka till en skogsdunge och förtärde detsamma. Men huru skola de väl bära sig åt, då de icke hos landthandlanden, på stället, få förtära hvad de ansett sig hafva råd att köpa för att stärka och läska sig med.

Skulle det verkligen vara så obehagligt att se, såsom jag många gånger i Malmö iakttagit, att mureri- och timmermansarbetare vid en nybyggnad eller de, som äro sysselsatta vid hamnen med lossnings- eller lastningsarbete, köpa tillsammans från en förbifarande ölvagn eller från närmaste hökarebod några halfbuteljer öl för att derefter dricka hvar och en sin? Jag kan icke finna det. Tvärtom anser jag detta vara mindre klandervärdt, än om arbetarne gingo på en krog, ty i så fall är det nog troligt, att de spilla mera tid än annars och konsumera må hända mera än de behöfva.

Hvad de föreliggande motionerna beträffar, så äro de, enligt min åsigt, mera välmenande än praktiska. Utskottets ordförande har redan påpekat, hvilka oegentligheter ligga deri att en person tillåtes att tillverka öl och vin, men att mången gång hinder lägges i vägen för honom att sälja sin vara. Det kan ju ock

låta tänka sig att en person lägger ned penningar i en storartad vinhandel, som går lös på 100,000 kronor, och att det behagar vederbörande myndighet efter några års förlopp att utan någon nämnvärd anledning från hans sida förbjuda honom att utöfva sin rörelse. Hvilka svårigheter då måste uppstå för honom, kan man lätt föreställa sig, och man kan lika lätt inse, att han i många fall kan riskera större delen af sitt i affären insatta kapital. Om man nu skulle göra den inskränkning i lagen, som motionärerne ifrågasatt, kan det, enligt mitt förmenande, icke hindra en bryggare att köra omkring så i stad som på landsbygden och sälja öl, lika litet som något hinder förefinnes för en landtbrukare att köra omkring och i husen försälja sin mjölk. Dessutom ber jag få fästa uppmärksamheten å en inkonsekvens, hvartill motionärernes förslag skulle leda. Man skulle komma att lagstifta endast till följd af att ett fåtal personer möjligen berusade sig. Den stora allmänhetens behof skulle icke tillgodoses. Men detta kan jag icke finna vara rättvist. För öfrigt är det lätt att visa, det skärpta bestämmelser till hämmande af superiet mången äng väl synas gagna saken, men att förhållandet i verkligheten ofta blir det motsatta. Hemmen och verkstäderna göras till krogar, och superiet florerar mera än förut.

Jag hoppas att det icke finnes någon inom denna Kammare, som tror att jag motsätter mig dessa motioners antagande derföre, att jag vill se genom fingrarne med superi och ordningar. Så är alldeles icke förhållandet. Jag vill endast att man icke skall lägga orimliga och obehöfliga band på den menliga friheten. Till sist ber jag få göra en vänlig hemställan till herrarne och i synnerhet till dem, som väckt förevarande motioner.

Skulle det icke vara skäl att man ginge till väga inom kommunerna på landet så som man gör i städerna, nemligen att bilda föreningar och medelst dem söka inverka på ungdomen och arbetarne till det bättre? Genom att förskaffa dem upplysning och förädlande förströelser skulle man lära dem inse sitt eget människovärde. Enligt min åsigt skulle ett sådant tillvägagående på landet medföra bättre resultat i öfverklagade hänseende, än en sträng lagstiftning i ämnet. På de skäl jag anført anhåller jag hos Herr Talmannen om bifall till Utskottets förslag

Herr A. P. Lind: Ehuru jag skulle kunna inskränka mig till att helt enkelt instämma med Herrar Bokström och C. A. Andersson, ber jag dock få yttra några få ord. Enligt min öfvertygelse hafva vi redan nu tillräcklig lagstiftning i förevarande ämne. Skulle vi må hända icke kunna komma in på den stråten, att vi lärde oss sjelfva och folket att inse det orätta uti att vistas på ölkrogar ock förlösa tid och penningar? Jag tror att man i detta afseende skulle kunna verka vida bättre på öfvertygelsens väg än genom stränga lagar. Det har blifvit yttradt i

Ang. förändrad lagstiftning rörande försäljning af vin och malt-drycker.
(Forts.)

Ang. förändrad lagstiftning rörande försäljning af vin och malt-drycker.

(Forts.)

dag af talare, att landthandlandena hålla å ölkrogarne på landet dåliga varor samt med spirituosa uppblandadt öl och vin. Skulle vi då icke kunna lära våra drängar och arbetare att akta sig för sådana handlande och förstå sig på att bedöma den vara, de få? Dessutom ber jag få erinra, att en handlande, som tillhandahåller sina köpare dåliga varor, i längden alltid förlorar sina kunder.

Herr Fredenberg yttrade, att kommunalnämnden icke kunde fullgöra sin skyldighet i fråga om ordningens upprätthållande vid ölkrogarne, emedan å landet finnes brist på polismän. Jag tror dock icke att det är synnerlig brist å polisuppsyningsmän, ty vi hafva å landet, förutom länsmän, så väl fjerdingssmän som landsfiskaler. Om för öfrigt husbönder och arbetsgifvare vilja vara på sin vakt och söka verka till ett godt resultat, så tror jag att den lagstiftning, vi nu ega, är till fyllest.

Jag yrkar bifall till Utskottets afstyrkande utlåtande och afslag å de väckta motionerna i ämnet.

Herr Ol. Jonsson: Om det också i reservanternes ögon skulle taga sig mycket illa ut i fall Första Kammaren bifölle ett förslag, som, ehuru väckt i Andra Kammaren, i sistnämnda Kammare afslagits, så står jag dock kvar på min förut uttalade ståndpunkt, att jag aldrig kommer att bifalla ett sådant förslag. Ty hvad gäller det här egentligen? Jo, ingenting annat än att snart sagdt hvarje familj i Sverige skall göras till lagbrytare, eller också att kommunalstyrelserna skola öfverhoppas med en sådan mängd ansökningar, att de icke ens hinna expediera dem alla. Det är här fråga om förbud mot försäljning icke allenast af vin och öl utan äfven af svagdricka; och vi skola tänka oss, att det t. ex. mången gång kan vara nödvändigt för en resande att ega tillfälle till att köpa sig litet svagdricka. Och strax beginge då säljaren ett lagbrott, om reservanternes mening blefve gällande. Kan det vara rim och reson att fortlgå på en sådan bana? Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Wieselgren: Då jag genom att instämma med Herr Fredenberg redan angifvit min ståndpunkt i frågan, skulle jag icke hafva begärt ordet, derest jag icke känt mig skyldig försöka åtminstone i någon mån till deras rätta värde reducera några satser, som blifvit med mycken styrka både frambållna och upprepade. Man har nemligen med *»näringsfrihetens stora grundsats»* velat krossa de förslag, som här i positiv riktning blifvit framtälda. Det kan ju synas ganska svårt för oss, stackare, hvilka äsigtet förklaras stå i strid med sagde mäktiga grundsats, att här stå upp och försvara oss — men det är dock icke så illa stäldt för oss, som det kan tyckas. Icke heller vi sakna ju stödet af grundsatser; och om de, vid hvilka vi trygga oss och af hvilka

vi låta oss ledas, förestafvas af religion, sedlighet och menniskokärlek, torde vi icke behöfva frukta att få dem så hastigt underkända — äfven om de icke skulle kunna leda sina historiska anor lika långt bort som näringsfriheten sina eller från det der kortfattade: »skall jag taga vara på min broder!» Vi hysa den meningen, att man skall taga, vård om sin broder och af den anledningen är det vi yttra de åsigter, som man här ansett så svåra, så våldförande allt »menniskovärde», så kränkande all »menniskorätt».

Ang. förändrad lagstiftning rörande försäljning af vin och malt-drycker.
(Forts.)

Utan att vilja inlåta mig på ett bemötande af alla de särskilda inkast, som från motsatta sidan blifvit gjorda, skall jag endast be att få betona, att då lagstiftningen samtidigt skall tillgodose tvenne så viktiga men i mångahanda fall jemväl så oförenliga grundsatser som sedlighet och näringsfrihet, måste de åstadkomna bestämmelserna oftast om icke alltid gifva anledning till anmärkningar och missnöje från ena eller andra sidans anhängare. Detta torde vara alldeles *oundvikligt*, det kan icke gerna förekommas; och jag tror derföre att man icke bör skänka allt för stor betydelse åt de anmärkningar, man från näringsfrihetens synpunkt rigtat emot oss. Jag tillåter mig ock påpeka att de herrar, som tala så mycket om näringsfrihet, kanske befinna sig något litet efter sin tid. För en 20 år sedan hade det ju icke varit värdt för de med mig liktänkande att yttra sig så som de gjort i dag, ty då kunde man varit säker om att mötas med dödande klubbslag af näringsfrihetsvännernas Manchester-grundsatser, som på den tiden ansågos rent af axiomatiska. Så är emellertid icke förhållandet nu. Just dessa arbetare, hvilkas intresse man hört åberopas i motsidans anföranden, dessa är det som nu för tiden uppresas sig mot sagde »frihets»-axiomer. Och skälet härtill — hvilket är det, om icke detta, att för arbetaren icke finnas några farligare satser än just de der; ty en bitter erfarenhet har lärt honom, att är det de, som skola vara afgörande i fråga om hans väl eller ve, då är ock hans dödsdom i och med detsamma fäld. — I en tid, då inom hit hörande vetenskaper framstående vetenskapsmän med allt mera bifall uppvisa det farliga och rent af menniskofiendtliga i Manchester-skolans »axiomatiska» lärosats, att »enhvar bör sköta sig sjelf», såsom talaren på malmöbänken nyss yttrade, då man i allt vidare kretsar drager dess berättigande i tvifvelsmål, för att i stället vända sig till den motsatta åsigten, att man bör taga vara på sin broder och älska sin nästa såsom sig sjelf, tror jag det icke lyckas att blott genom anförande af dylika satser bringa oss på skam. Och om man ock söker förklara oss såsom »opraktiska», så är det kanske ändå icke derföre så gifvet, att vi böra lemna derhän det aktningstvårda bemödandet att tillgodose äfven svagare likars bästa. Härom har jag velat erinra för att å egna och meningssfränders vägnar besvara de uttalanden, som af motsatta sidan rigtats emot oss.

Ang. förändrad lagstiftning rörande försäljning af vin och malt-drycker.
(Forts.)

Häri instämde Herrar *Granlund, Trybom, Folke Andersson, P. M. Larsson och S. M. Olsson.*

Herr Sandström: Jag har hufvudsakligen blifvit förekommen af den ärade talaren på göteborgsbänken. Äfven jag känner mig manad att uppträda till att svara den ärade ordföranden i och den icke mindre ärade ledamoten af Utskottet, hvilka velat ihjelslå denna fråga genom att beropa sig på näringsfrihetens stora grundsats, som enligt deras förmenande skulle blifva förnärmad genom ett bifall till dessa motioner. Efter det talangfulla svar, som blifvit gifvet från göteborgsbänken, skall jag emellertid icke närmare inlåta mig på att besvara utskotts-ordförandens och ledamotens anföranden i denna del; men, mine herrar, det var också något annat i utskotts-ordförandens anförande, som slog mig med förvåning och som påkallar något genmäle. Han sade att han var öfvertygad, att kommunalnämnderna i allmänhet skötte sina åligganden ganska bra, när det gäller ordnandet af kommunernas ekonomiska angelägenheter och öfrigt, som ligger i deras händer att ombesörja. Men han var rädd för att de skulle mycket illa gå i land med hvad man här ville åt dem uppdraga, nemligen att bestämma hvem som skulle få handla med vin och malt-drycker. Denna slutledning föreföll mig något egendomlig. Hafva kommunalnämnderna i allmänhet hittills fullgjort sina funktioner på ett berömligt sätt, så torde det icke vara otänkbart, att de äfven skulle kunna fullgöra detta uppdrag, som motionärerne här vilja ytterligare lemna dem.

Så nämndes det, att lagstiftningen icke kan mycket göra för att befämja nykterheten, utan skall man vänta af good-templarne att de skola göra lagen icke förmär åstadkomma. Den talare, som senast understödde Utskottets förslag, gick så långt, att han trodde önskvärdast, att hvar och en finge sköta sig sjelf; men det var väl icke så allvarligt menadt af en medlem af en lagstiftande församling. Han upplyste, att det i malmötrakten var förträffligt stäldt med nykterheten. Han ville med sin erfarenhet af huruledes 400 arbetare kunna sköta sig jäfva de meddelanden den förste talaren lät höra, då han åberopade en del provinsial-läkares intyg. Då må man väl kunna fråga: manne icke de officiella myndigheternas intyg gälla lika mycket som de vitsord, som af en enskild man gifvas om det sätt, hvar på befolkningen i bygderna skickar sig, när den står vid borden der dryckesbägarne äro upprättade? De kunna ju — de som han talade om — utgöra ett aktningsvärdt undantag från den stora allmänheten; men han är uppenbarligen föga bekant med landsbygdens förhållanden, den ärade talaren på malmöbänken. Han finner det nästan idylliskt att se en hop folk i en skogsdunge inmundiga stora quantiteter »vin» och öl, som de inköpt från en landthandlare. Det idylliska, som tyckes kringsvärma hans i buskarnes skygd öl-

drickande arbetare, försvinner lätt för den, som varit med derom i verkligheten. Det är ty värr sant hvad som uttalats här, att icke alla oordningar, som härleda sig från vin- och öldrickande, komma till vederbörandes kännedom, och det är icke så alldeles lätt att, om en oordning af ganska betydande grad egt rum, få den inregistrerad såsom oordning. Man skall icke endast bevisa, att det efter vanligt folks sätt att se är att anse såsom en oordning, nej, man skall nästan styrka att der begåtts mord, dråp och annan misshandel, om butikerna skola stängas.

Vidare sadet det, att om dessa motioner skulle vinna Kammarens och Riksdagens bifall, så skulle det blifva mycket ledsamt för en del tillverkare af vin och öl, ty det vore visserligen till-låtet att tillverka, men icke att försälja dessa drycker. Ja, äfven nu är det ju så, att rättigheten att försälja vin och maltdrycker är begränsad. Det vore nu endast meningen att få försäljnings-rätten bättre ordnad, och det är icke ifrågasatt att utverka något absolut förbud mot sådan försäljning.

Herr Talman, jag skall inskränka mig till att yrka bifall till Herr Fredenbergs förslag.

Herr And. Svensson i Lösen: Jag skall be att få yrka bifall till Utskottets förslag och skulle helt enkelt kunna inskränka mig till att instämma i de yttranden, som afgifvits af Utskottets ordförande, Herr Bokström, och af representanten från Malinö. Men under diskussionen hafva fälots yttranden, som jag anser mig böra bemöta.

Motionären, som började debatten, citerade en mängd uttalanden i orterna, deribland ett lydde sålunda: »Lönkrogarnes antal tilltager, myndigheterna bekämpa desamma, men motarbetas af allmogen». Mine herrar, detta är tänkvärda ord! När man stiftar lagar, som kringskära friheten från alla möjliga håll, då uppreser sig folkets gamla frihetskänsla deremot, lagarne förlora i aktning och — det är farligt.

En annan talare yttrade, att det skulle förvåna honom, om nu föreliggande förslag bifölls af Första, men icke af Andra Kammaren. Detta skulle alls icke förvåna mig. Denna Kammarer, som ju utgör, om jag så får säga, den mera folkvalda delen af representationen, bör väl också — likasom jag tror att den äfven alltid har gjort det — värna folkfriheten och således äfven näringsfriheten lika mycket som Första Kammaren.

Men hvad som i synnerhet gjorde att jag begärde ordet var att, sedan motionären återtagit sitt yrkande, i stället framstälts af Herr Fredenberg ett annat yrkande, som går ut på att det skulle blifva samma lagstiftning för handel med ifrågavarande varor och för utskänkning af desamma eller, med andra ord, att det skulle läggas i den administrativa myndighetens, d. v. s. landshöfdingeembetets, hand att afgöra om sådan handel finge

Ang. förändrad lagstiftning rörande försäljning af vin och malt-drycker.
(Forts.)

Ärg. förän-
drad lagstift-
ning rörand-
försäljning af
vin och malt-
drycker.
(Forts.)

ega rum. För min del är jag af den åsigt, att en dylik makt hellre borde läggas i folkets d. v. s. kommunalmyndighetens hand. Herr Fredenberg sökte visserligen visa, att landshöfdingeembetena alltid gått kommunernas önskingar till mötes i dylika frågor. Men härom har jag en helt annan erfarenhet, och i det afseendet vill jag endast omnämna, hurusom för icke så längesedan, då en person inom en kommun i min hemtrakt begärt att få hålla ett utskänkningsställe, samt hans begäran enhälligt tillstyrkts af så väl kommunalnämnden som kommunalstämman, landshöfdingeembetet helt enkelt sade nej. Året derpå upprepades samma sak och med samma resultat; klagomål öfver landshöfdingeembetets beslut anfördes denna gång i hö sta instansen, men denna faststälde beslutet. Med en sådan erfarenhet är jag för min del icke med om att i den administrativa myndighetens hand lägga en makt, som kan kringskära vårt folks frihet. Jag gillar för visso i lika hög grad som motionärerne de lofvärda sträfvanden, som pågå i och för nykterhetens och sedlighetens befrämjande, men man må akta sig att gå för långt. Utskottet har också i min tanke så väl motiverat sin hemställan, att jag till alla delar instämmer i och yrkar bifall till densamma.

Herr Björkman: Det var med anledning af den siste talarens yttrande, som jag begärde ordet. Han sade att det icke skulle förvåna honom, om Första Kammaren godkände, men Andra Kammaren afslog motionerna. Mig skulle det deremot mycket förvåna, om Andra Kammaren bifölle Utskottets förslag. Väl kan jag ursäkta representanten för Malmö och städernas representanter i allmänhet deras åsigt, hvilka talat för afslag, emedan kontrollen på den ifrågavarande handeln i städerna är vida bättre än på landet, men hvad jag icke kan förstå, det är att landets inbyggare icke önska ett korrektiv mot det nu rådande onda. Mest af allt förvånar mig dock ett uttryck, som Utskottet begagnat till stöd för dess afstyrkande hemställan, nemligen att Riksdagen icke förr, än ett verkligt behof mera allmänt framträd, borde lägga hinder i vägen för bedrifvandet af en *loftig och nyttig näring*. Att denna näring är *loftig* är väl sant, men att Utskottet kunnat säga den vara *nyttig*, det förvånar mig högeligen. Om herrarne visste hvilka usla varor, som på landet försäljas under benämning af vin, och hvilka missbruk, som vid denna försäljning ega rum, så är jag öfvertygad, att herrarne icke skulle instämma i påståendet, att ifrågavarande näring är *nyttig*.

Det är visserligen alltid svårt att lagstifta i en fråga som denna, der man kommer i kollision med näringslagstiftningen. Men hvad skall man göra, när man ser dessa många missbruk, när man ser hurusom, när varorna blifvit slutsålda på det ena stället, man besöker det ena stället efter det andra och förtär

dessa förskräckligt dåliga s. k. viner, hvilka medföra så sorgliga följder, hvilka äro för många — om icke alla — af herrarne här väl bekanta?

Under sådana förhållanden förvånar det mig, att man kunnat kalla denna näring nyttig, om den ock må vara loflig för närvarande. Jag instämmer derför med dem, som yrkat återremiss, hvilken, som jag hoppas, skall komma att leda till ett bättre resultat än det, som i Utskottets betänkande nu föreligger.

Herr J. Andersson i Lysvik: Jag skall be att få, med återtagande af mitt yrkande, instämma i det af Herr Fredenberg under diskussionen framställda förslag.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen framställde propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på afslag derå och bifall till det af Herr Fredenberg under öfverläggningen framställda särskilda yrkande, dels slutligen på ärendets återförvisande till Utskottet; och förklarade Herr Talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid begärd, i följd hvaraf, och sedan till kontraproposition antagits Herr Fredenbergs förslag, uppsattes, justerades och godkändes följande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Andra Tillfälliga Utskottet hemställt Utlåtandet N:o 7 (i samlingen N:o 3), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit det af Herr Fredenberg under öfverläggningen i ämnet framställda yrkande.

Voteringen utvisade 111 Ja mot 70 Nej; och hade Kammaren alltså bifallit Utskottets hemställan.

§ 7.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 2 (i samlingen N:o 4), i anledning af väckt motion med instämmande uti de under motionerna N:is 40 och 67 afgifna förslag till förändrad lagstiftning angående handel med vin och maltdrycker samt öfverlemnande af åtskilliga kommunalstämmoprotokoll i ämnet.

§ 8.

Vidare förekom till behandling Stats-Utskottets Utlåtande N:o

12 a, angående regleringen af utgifterna under Rikstatsens sjette hufvudtitel.

Punkten 1.

Bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarne.

Punkten 3.

Bifölls.

Punkten 4, mom. a).

Bifölls.

Mom. b).

Ang. höjande af dagaflöningen för kartograferne vid de ekonomiska kartverken. Kongl. Maj:t hade begärt, att den till ordinarie och extra kartografer vid de båda ekonomiska kartverken utgående dagaflöning under tiden för arbetet på fältet måtte från och med 1884 höjas från 3 kronor till 4 kronor 50 öre, med tillskott, hvad det allmänna ekonomiska kartverket anginge, af ytterligare 1 krona för den kartograf, som biträdde vid arbetenas öfvervakande och kontroll; och hade Utskottet tillstyrkt bifall till den föreslagna förhöjningen uti ifrågavarande dagaflöning, att inträda från och med år 1885.

Efter föredragning af Utskottets hemställan yttrade:

Herr Helander: Kongl. Maj:t har såsom bekant föreslagit, att den här lilla dagaflöningsförhöjningen skulle få utgå från och med år 1884. Stats-Utskottet har deremot icke sagt ett ord om den saken, och jag kan väl förstå att anledningen dertill är den, att nämnda förhöjning anses inverka på statsbudgeten för innevarande år, hvilken på förhand är fastställd. Men derifrån har man ju, åtminstone någon gång, tillåtit sig undantag, och jag hemställer därför — då Stats-Utskottet lika väl som Kongl. Maj:t med allra största skäl funnit denna förhöjning böra tillgodokomma de här ifrågavarande tjänstemännen lika väl som annan kartverkspersonal — om icke Riksdagen skulle finnas villig medgifva att, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, förhöjningen finge räknas från och med år 1884.

Jag anhåller att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herrar Friherre *Stackelberg* och *af Trolle* instämde med Herr Helander.

Herr Wedberg anförde: Jag är af samma åsigt som den förste talaren. Hans yrkande synes mig vara en enkel gärd af rättvisa mot dessa tjenstemän eller snarare *arbetsmän*, hvilkas arbete ute på fältet är ganska ansträngande. Som herrarne af Kongl. Maj:ts proposition och Utskottets betänkande sett, är den dagaflöning de ifrågavarande tjenstemännen nu åtnjuta densamma som den var år 1867, och man har anmärkt, hvilket också hvar och en kan finna, att hvad som 1867 gälde såsom något så när tillräckligt icke kan vara det den tid vi nu lefva i. Kongl. Maj:t har, såsom herrarne funnit, redan år 1881 lemnat de med dessa kartografer likställda subalternofficerare, hvilka tjenstgöra vid den topografiska corpsen, det arfvode, hvarom nu är fråga, och det förefaller mig derföre — jag upprepar det — som en gärd af rättvisa att icke till nästa år uppskjuta hvad som kan göras i år. Utskottet erkänner sjelft, att billighetsskäl tala för den ifrågasatta förhöjningen, men vill dock ej tillstyrka densamma förr än från början af 1885, förmodligen af det skäl, som af den förste talaren angifvits, hvilket skäl dock ej är hållbart, då något nytt anslag för 1884 härför icke behöfts. De omnämnde kartograferne hafva emellertid så dålig aflöning att, de knappast derpå kunna lifnära sig, samt hafva dessutom högst ringa eller ingen utsigt att avancera och få det bättre. Jag anser derföre att då frågan nu blifvit väckt, Kongl. Maj:ts förslag bör bifallas; och får jag på grund häraf hos Herr Talmannen anhålla om afslag å Utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

I detta yttrande instämde Herrar Friherre *Nordenskiöld* och *Hedin*.

Herr Hörnfeldt: Det är visserligen sant att, på sätt den siste talaren anmärkte, man en och annan gång gjort undantag från den allmänna regeln så till vida, att man beviljat ett anslag för det år Riksdagen är samlad, men Stats-Utskottet har funnit så mycket mindre skäl att i detta fall göra ett undantag, då, såsom herrarne kunna finna af bilagan till Kongl. Maj:ts proposition, afdelningschefen alldeles icke yrkat på, att förhöjningen skulle utgå från och med år 1884, utan först från 1885. Och då Kongl. Maj:t ej heller i sin motivering egentligen framlagt några skäl, hvarför förhöjningen skulle börja utgå redan 1884, synes det vara all anledning att hålla på hvad afdelningschefen tillstyrkt.

Detta har varit skälet, hvarför Stads-Utskottet icke velat bifalla förhöjningen för år 1884, och då ej heller nu egentligen

Ang. höjande af dagaflöningen för kartograferne vid de ekonomiska kartverken.
(Forts.)

Ang. höjande af dagaflöningen för kartograferne vid de ekonomiska kartverken. framlagts några skäl för denna förhöjning under innevarande år, anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Herr Helander: Ja, det är visserligen så, att afdelningschefen kanske icke kommit att tänka på, att man skulle kunna bereda möjlighet för denna förhöjnings utgående redan från år 1884; men detta bör väl icke utgöra något hinder att nu lemna bifall till en proposition, som Kongl. Maj:t sjelf funnit nödigt framställa. För öfrigt får man ihågkomma, att här icke är fråga om någon förhöjning i verkligheten af riksstaten, eftersom förhöjningen skulle utgå af det redan lemnade anslaget till kartverket, utan att statsverket behöfde lemna något tillskott till detta anslag.

Jag fortfar i mitt yrkande på bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Vidare anfördes icke. Efter det Herr Talmannen gifvit propositioner i enlighet med de gjorda yrkandena, biföll Kamraren Utskottets hemställan.

Punkten 5.

Ang. indragning till statsverket af landshöfdingelöneregleringsfonden m. m. I underdånig skrifvelse (N:o 56) anhöll 1883 års Riksdag på anförda skäl, att Kongl. Maj:t tacktes till Riksdagen afgifva förslag till landshöfdingelöneregleringsfondens indragning till statsverket samt i sammanhang dermed till uppförande i riksstaten af de till landshöfdingelönernas bestridande erforderliga belopp äfvensom till de åtgärder i öfrigt, som på grund af denna anordning erfordrades.

I anledning af denna underdåniga framställning hade Kongl. Maj:t nu föreslagit:

»att det till landshöfdingelönernas bestridande erforderliga kontanta belopp, 318,500 kronor, från och med år 1885 uppföres å riksstatens ordinarie anslag;

att landshöfding för resor i anledning af beväringmönstringar tillförsäkras rese- och traktamentsersättning enligt gällande resereglemente;

att landshöfding förklaras berättigad att från och med månaden näst efter den, då han, efter 65 lefnadsår och minst 35 tjänstår, deraf minst 5 år såsom landshöfding, från embetet afgått, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension af 7,000 kronor;

att landshöfdingelöneregleringsfondens behållning vid 1884 års utgång i kontant, utestående uppbörd och utlånta medel reserveras för att, i den mån räntan å densamma lemnar tillgång, användas till att förse landshöfdingarnes boställsvåningar med de inventarier af större och varaktigare värde, som af Kongl. Maj:t finnas erforderliga; samt

att, under förutsättning det Riksdagen bifaller hvad sålunda *Ang. indrag-*
föreslagits, landshöfdingelöneregleringsfonden må, med undantag *ning till stats-*
endast af berörda behållning, med 1885 års ingång till statsverket *af*
indragas, och till följd deraf *landshöfdinge-*
lönereglerings-
fonden m. m.

dels det under sjetten hufvudtiteln anslag till landsstaterna i länen uppförda anslag till »indelning och dermed jemförlig anvisning på förslag, ersättningar», 150,900 kronor från rikstaten utslutas, och anvisningen i kontant under samma anslag höjas med 297,057 kronor 72 öre,

dels ock det belopp, hvarmed den åt nuvarande landshöfdingen i Göteborgs och Bohus län jemte lönen beviljade personella lönetillökningen öfverskjuter den föreslagna lönen, 17,000 kronor, eller sålunda 1,000 kronor, uppföras å allmänna indragningsstaten, att derifrån utbetalas till beställningens nuvarande innehafvare, så länge han dervid qvarstår.»

Utskottet hade i förevarande punkt hemställt, att Riksdagen måtte besluta, att, med afslag å Kongl. Maj:ts framställning om fortfarande dispositionsrätt öfver landshöfdingelöneregleringsfondens behållning vid 1884 års utgång i kontant, utlånta medel och utestående uppbörd, Kongl. Maj:ts förevarande framställning i öfrigt på det sätt bifalla,

att landshöfdingelöneregleringsfonden jemte samtliga fonden anslagna inkomster må med 1885 års ingång till statsverket indragas, emot det

a) att landshöfdingarne, jemte bibehållen rätt till bostad i länsresidensen samt rätt att begagna de dertill hörande trädgårdar och parkanläggningar, erhålla följande löner, nemligen: landshöfdingen i Göteborgs och Bohus län 17,000 kronor, landshöfdingen i Malmöhus län 15,500 kronor och hvar af landshöfdingarne i öfriga 22 län 13,000 kronor, årligen;

b) att landshöfding för resor i anledning af beväring-mönstringar åtnjuter rese- och traktamentsersättning enligt gällande resereglemente;

c) att landshöfding varder berättigad att från och med månaden näst efter den, då han efter 65 lefnadsår och minst 35 tjenstår, deraf minst tio år såsom landshöfding, från embetet afgått, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 7,000 kronor; och

d) att det under förevarande hufvudtitels anslag till landsstaterna i länen uppförda anslag till »indelning och dermed jemförlig anvisning på förslag, ersättningar», 150,900 kronor, skall från rikstaten utslutas, och anvisningen i kontant under samma anslag, hvarifrån afgår nu till landshöfdingelöneregleringsfonden utgående 21,442 kronor 28 öre, höjas med summan af de nu anvisade lönerna, 318,500 kronor; samt

e) att det belopp, hvarmed den åt nuvarande landshöfdingen i Göteborgs och Bohus län jemte lönen beviljade personella löne-

(Forts.)

Ang. indragning tillökningen öfverskjuter den föreslagna lönen, 17,000 kronor, eller sålunda 1,000 kronor, uppföras å allmänna indragningsstaten, att derifrån utgå till beställningens nuvarande innehafvare, så länge han dervid kvarstår.

(Forts.) gifvits:

vid mom. a (angående bestämmandet af landshöfdingarnes löner) af Herr *Liss Olof Larsson*, som yrkade, att de kontanta löneförmånerna måtte bestämmas till lika belopp, eller till 13,000 kronor, för hvarje landshöfding;

vid mom. b och c (angående landshöfdings rätt till ersättning för vissa resor samt pension) af Herrar *A. P. Danielson*, *Ola Bosson Olsson*, *Nils Petersson*, *Ola Andersson*, *Sven Nilsson*, *Jan Andersson*, *Carl Anders Larsson* och *Johan Anderson* i Tenhult, hvilka yttrade:

»Under förutsättning att enighet inom Utskottet skulle kunnat vinnas i hela frågan, och derigenom sannolikhet för enighet äfven emellan Kamrarne, hafva vi biträdt Utskottets förslag i alla delar utom pensionens bestämmande till 7,000 kronor, emot hvilket förslag vi reservera oss med yrkande af beloppets bestämmande till 6,000 kronor, eller samma pensionsbelopp som nu utgår och som t. ex. tillkommer general.

Då emellertid Utskottet ansett nödigt, att en afgången landshöfding skall erhålla 7,000 kronor årligen i pension — en hel liten förmögenhet i många ögon — sedan den s. k. representationsskyldigheten för honom väl må hafva upphört, vilja vi icke hafva frånträdt vår förbehållna rätt att yrka afslag å den tillstyrkta reseersättningen, likasom ock nedsättning af landshöfdingens i Göteborgs och Bohus län löneförmåner, och detta äfven med fara att — såsom somliga påstå — hela frågan då skulle komma att förfalla, hvilket vi dock så mycket mindre frukta, som Rikets Ständers skrifvelse och beslut vid 1828—30 årens riksdag ingalunda kan för all framtid betaga Riksdagen dess i grundlagen tillförsäkrade rätt och ålagda pligt att verkställa statsregleringen och bestämma löne- och pensionsvilkoren för nu ifrågavarande statens embetsmän lika väl som för andra;»

vid mom. c (angående landshöfdingarnes pensionsrätt)

af Herrar *Carl Ifvarsson*, *Liss Olof Larsson*, *P. O. Hörnfeldt* och *Sven Andreasson*, hvilka yrkade, att pensionsbeloppet måtte bestämmas till 6,000 kronor; äfvensom af Herrar Grefve *C. Beck-Friis*, Friherre *H. M. Palmstierna* och Friherre *R. von Kræmer*, hvilka yrkade bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet framställda förslag.

Efter föredragning af Utskottets hemställan anförde:

Herr *Sven Nilsson*: Jag har blifvit hes och har derföre svårt att göra mig hörd i Kammaren, men jag kan dock icke

underlåta att vid denna punkt göra ett yrkande i enlighet med den dervid fogade reservationen, då ingen annan af reservanterne begärt ordet. Mig har det synts att, om landshöfdingarne erhålla en pension af 6,000 kronor, detta bör vara alldeles tillräckligt; den blir ändock större än för flertalet af de med landshöfdingarne jemförliga embetsmän, och jag föreställer mig att, då de icke vidare behöfva representera, de mer än väl kunna lefva på 6,000 kronor om året. Jag tager mig derföre friheten yrka bifall till Stats-Utskottets förslag, med den ändring dock i mom. c), att landshöfdingarnes pension bestämmes till 6,000 kronor.

Ang. indragning till statsverket af landshöfdingelöneregleringsfonden m. m.
(Forts.)

Hans Excellens Herr Statsministern: Ut i det anförande chefen för Civildepartementet afgifvit till statsrådsprotokollet rörande det ämne, hvarom nu i Kammaren öfverlägges, har han fullständigt och klart redogjort för de skäl, hvilka legat till grund för Kongl. Maj:ts proposition. Det oaktadt anhåller jag att äfven få beröra denna fråga, och det torde då vara mig tillåtet att i sin helhet och i ett sammanhang göra reda för regeringens åsigt.

Såsom herrarne alla veta, har i afseende å landshöfdingarnes aflöning från äldre tider varit en sådan anordning, att aflöning utgått dels medelst lemnad rättighet att uppbära inkomsten af samt disponera åtskilliga kungsgårdar, hemman och andra lägenheter, dels ock i vissa hemmansrättor och kronotiondeanslag. Denna anordning, som för den tid, då den fastställdes, kunde anses ändamålsenlig, men sedermera icke motsvarade fordringarne på ett rationellt aflöningssätt, var dessutom behäftad med det väsentliga felet, att, under det vissa landshöfdingar hade en, man kan väl säga öfverflödigt aflöning, funnos deremot andra, som voro i saknad af hvad dem skäligen bort tillkomma. Härpå fäste Kongl. Maj:t redan tidigt uppmärksamheten — det är nu mer än ett halft sekel sedan — och Kongl. Maj:t sökte då råda bot för detta förhållande, i hvilket hänseende Kongl. Maj:t vände sig till Riksdagen med begäran om biträde, men Riksdagen afslög denna framställning och förklarade i stället, att Kongl. Maj:t hade att, med begagnande af de för landshöfdingarne på stat då befintliga anslag, utan vidare utgift för statsverket företaga en för dessa embetsmän lämplig lönereglering. Efter detta afvisande svar, hvarigenom likväl Konungens dispositionsrätt öfver de till landshöfdingarnes aflöning anvisade tillgångar blef ytterligare befäst, kunde han icke i detta ämne göra någon vidare framställning till Riksdagen. Det var då fortfarande för vissa landshöfdingar svåra tider, men efter hand blefvo genom utarrenderande af de fasta egendomar, hvilka voro till landshöfdingarnes aflöning anslagna, för en då bildad, så kallad landshöfdingelöneregleringsfond, inkomsterna så förökade, att Kongl. Maj:t kunnat först och främst befria statsverket från att till fonden utbetala landshöf-

Ang. indragning till statsverket af landshöfdingelöneregleringsfonden m. m. dingarne tillkommande så kallad forselersättning äfvensom skilnaden mellan de för landshöfdingarnes aflöning anslagna räntor efter omsättningspris och tioårig markegång. Derigenom har statsverket på bekostnad af löneregleringsfonden kommit ifrån utgifter, uppgående enligt mig här lemnadt bevis till omkring 12,000

(Forts.)

kronor årligen. Sedermera hafva också landshöfdingarnes löner, såsom Kammarens ledamöter hafva sig bekant, blifvit af Kongl. Maj:t reglerade. De utgöra för en hvar af landshöfdingarne 13,000 kronor, utom för två af dem, hvilka uppbära hvardera 15,500 kronor. Att dessa löner äro bestämda till för höga belopp torde icke kunna påstås, när man jemför dem med hvad andra i landsorten stationerade högre embetsmän hafva att uppbära. Biskoparnes löner, om man icke fäster sig vid de belopp, som på papperet äro för dem utstakade, utan vid hvad de i sjelfva verket utgöra, uppgå säkerligen för de flesta till större belopp än landshöfdingarnes, och generalbefälhafvarne uppbära löneinkomster af omkring 12,500 kronor. Dessutom bör vid en sådan jemförelse icke lemnas ur sigte, att lefnadskostnaden väl måste till följd af embetets natur och man må väl säga fordringar ställa sig högre för landshöfdingar än de andra nu nämnda embetsmännen, äfvensom att han visserligen icke är af sitt embete mindre upptagen än desse. De till fonden årligen inflytande medel, äfven oberäknadt räntan på ett besparadt belopp, utgörande vid slutet af år 1882 närmare 125,000 kronor, uppgå fullt till hvad som blifvit föreslaget till aflöning för landshöfdingarne, och de tillgångar, hvilka Kongl. Maj:t förklarat sig vilja till Riksdagen öfverlemna, ökas nästan hvarje år icke obetydligt, så att derigenom statsverkets vinst, med antagande af Konungens proposition, blifver allt större. Att Kongl. Maj:t under sådana omständigheter, och då fondens bibehållande skulle alltjemt bereda densamma bättre tillgång att svara till sitt ändamål, nu förklarat sig vilja med undantag af de kontanta medlen öfverlemna densamma till Riksdagen, synes mig vittna om ett tillmötesgående af Riksdagens önskan. Riksdagens skrifvelse, deri en sådan önskan uttrycktes, afläts förlidit år, och redan i år är den vidlyftiga utredning, som varit erforderlig, åstadkommen. När Riksdagen gaf denna sin önskan till känna, begärde Riksdagen tillika, att Kongl. Maj:t skulle föreslå de åtgärder, hvilka dermed stode i samband. Detta har nu skett, och de igenfinnas uti den Kongl. propositionen under namn af förutsättningar. Den första af dessa förutsättningar är, att lönerna för landshöfdingarne blifva på stat uppförda till samma belopp, hvartill de nu äro bestämda, dock med det undantag, att landshöfdingen i Göteborgs och Bohus län skulle erhålla 17,000 kronor, hvilket är 1,000 kronor mindre än det belopp, hvaraf den nuvarande innehafvaren är i åtnjutande. Hvad angår denna förutsättning, har Stats-Utskottet tillstyrkt bifall till densamma, och jag förmodar, att i denna Kammaré icke något allvarligt

bestridande deraf kommer att ega rum. Hvad angår den andra förutsättningen, eller att Kongl. Maj:t skulle disponera öfver fondens kontanta medel, vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att dessa medel tillkommit genom besparingar å anslag, öfver hvilka Kongl. Maj:t ännu har en oinskränkt dispositionsrätt, och att denna del af fonden icke finnes bland statsverkets tillgångar upptagen. *Ang. indragning till statsverket af landshöfdingelöneregleringsfonden m. m.* (Forts.)

Kongl. Maj:ts önskan att bibehålla dessa kontanta medel under sin disposition härleder sig från ett af Kongl. Maj:t insedt behof att i viss mån undanröjda en svårighet, som vid tillsättande af landshöfdingeembeten kan uppstå. Det är för ingen obekant, att emottagandet af ett landshöfdingeembete kräver mycket stora utgifter, och att det kan vara ganska betänkligt för en person, som icke har egen förmögenhet, att emottaga ett så beskaffadt embete. De för landshöfdingarne anvisade bostäder, dels i Kongl. slott och dels i andra på statens bekostnad och efter fastställda ritningar uppförda residensbyggnader, äro nemligen vida större, än en enskild persons behof kräver. Deraf föranledes för landshöfdingarne en nödvändighet att förse en stor del af dessa rum med bohagsting, hvaraf de icke för enskildt begagnande hafva behof eller kunna draga nytta. Rummen äro äfven i allmänhet både högre och rymligare än i enskilda bostäder och fordra derföre ganska ofta möbler af ett slag och en beskaffenhet, sådana att de icke passa annorstädes och icke af egaren, sedan han lemnat tjänsten, kunna vidare begagnas, utan esomoftast blifva föremål för aftal om öfverlåtelse till en efterträdare, aftal, hvilka icke alltid kunna till ömsesidig belåtenhet träffas. Det har derföre synts Kongl. Maj:t mycket önskligt, om af denna fond kunde göras bruk i ändamål att anskaffa inventarier af mera varaktig och värderik beskaffenhet, såsom större speglar, lysapparater och dylikt. Detta förslag, hvarigenom bosättningskostnaden skulle utan någon uppoffring för staten kunna för en utnämnd landshöfding förminsкас, har fallit i Första Kammaren, och jag får upprigtigt säga, att det var icke på den Kammarens bifall jag kanske mest litade. Jag hade trott mig i detta hänseende kunna påräkna något, icke så litet understöd äfven i den Andra Kammaren. Derigenom skulle för visso för den obemedlade och ur folkets led uppväxte tjänstemannen kunna beredas ett lättare tillfälle att efter sina förtjenster blifva befordrad till vigtigare och högre embeten i staten, och regeringen komme derigenom i bättre tillfälle att efterkomma grundlagens bud, att embeten skola tillsättas uteslutande efter skicklighet och förtjenst, utan allt afseende på personens förmögenhetsomständigheter. Jag är fullt öfvertygad, att den våda Utskottet förespeglat af förslaget antagande ingalunda är för handen. Icke kan bifallet leda till något vådligt prejudikat, då af de statens embets- och tjänstemän, hvilka åtnjuta boställsförmån, icke, så vidt jag har mig bekant, utom landshöfdingarne annan än utrikesministern har bostad öfverstigande egna behofvet sig anvisad, och

Ang. indragning till statsverket af landshöfdingelöneregleringsfonden m. m. då den sistnämndes embetsvåning är till stor och vida större del, än för landshöfdingarne afsetts, försedd med möbler, af statsverket anskaffade och bekostade. Hvad angår det andra inkastet, eller att det skulle vara svårt att tillse, huruvida de anskaffade inventarierna tillbörligen vårdades, tror jag ej heller på dess betydelse. Dessa inventarier skulle nemligen endast bestå i kostbarare pjäser af mera varaktig beskaffenhet, och då syn hvarje år försiggår vid landshöfdingeresidenserna, skulle vid dessa tillfällen äfven etterses, huru vida någon vårdslöshet med statens tillhörigheter egt rum, för hvilken händelse den, som till vårdslösheten gjort sig skyldig, också hade att ersätta hvad som skadats. Men då, såsom sagdt, Första Kammaren för sin del afböjt bifall till det Kongl. förslaget, har den förhoppning jag trott mig böra hysa om ett bättre öde för detsamma i denna Kammare också i hög grad försvagats.

(Forts.)

Den tredje af de utaf Kongl. Maj:t gjorda förutsättningarne är, att landshöfdingarne skulle få ersättning för vissa tjänsteresor. Denna förutsättning är af Stats-Utskottet funnen antaglig, och i tillstyrkandet hafva 4 af denna Kammares högt aktade ledamöter instämt och, så vidt jag förstätt, hafva de återstående 8 egentligen icke haft något emot bifall dertill, utan deras reservation synes mig vara afgifven hufvudsakligast för att bereda desto säkrare stöd för deras reservation beträffande näst påföljande punkt. Vid regleringen af landshöfdingarnes löner har icke tagits i beräkning skiljaktigheten i de kostnader, som inom de olika länen äro förenade med vissa embetsresor. Åtskilliga län äro dock ganska inskränkta i afseende på områdets storlek och hafva lätta kommunikationer; hvaremot andra hafva en yta, motsvarande kanske ett helt rikes, med ytterst svåra kommunikationer. Billigheten kräfver således, att derpå fästes afseende, och jag förmodar, att förutsättningen i denna del kan desto hellre bifallas af denna Kammare, som den förut ansett att ersättning bör tillkomma, bland andra, generalbefälhafvare för deras resor till och från möten och mönstningar.

Återstår då den fjerde punkten, om den ifrågasatta förhöjningen af pensionen för landshöfdingarne. De nuvarande pensionsbeloppen bestämdes redan vid 1856—1858 årens riksdag. Sedan dess hafva de fleste civile tjänstemän fått sina löner förhöjda och i sammanhang dermed också förbättrade pensioner, men landshöfdingarne qvarstå ännu vid de gamla förhållandena. Ser man nu till hvad andra civile tjänstemän fått sig såsom pension beviljadt, så utgör beloppet för Statsrådets och Högsta Domstolens ledamöter 8,000 kronor. I begge Kamrarne är hemställt, att nuvarande justitieombudsmannen måtte vid sin afgang från denna befattning huggas med ett lika belopp såsom pension. För presidenterne är pensionen 7,600 kronor; för generaldirektörer är pensioneringen något olika, dock tror jag de alla hafva mer än 6,000

kronor, och jag kan uppgifva att det finnes en, nemligen chefen för Jernvägstrafikstyrelsen, för hvilken pensionen bestämts till 7,200 kronor. Generalpostdirektören har sin pension försäkrad till 7,000 kronor. Kan det då vara obilligt att äfven för landshöfdingarne bestämma pensionen till sistnämnda belopp, allra helst som för åtnjutande af denna pension fästs det vilkor, hvilket, så vidt jag vet, icke häftar vid pensioneringen för några andra civile embetsmän, eller att de en viss tid skolat innehafva embetet? Kongl. Maj:t har i öfverensstämmelse med hvad förut stadgats föreslagit denna tid till 5 år. Stats-Utskottet har — jag vet icke af hvad anledning — förlängt tiden till 10 år. Vid denna förändring fäster jag dock föga afseende, då jag hyser den förmodan, att Kongl. Maj:t, vid tillsättande af landshöfdingeembeten, låter sig angeläget vara att till desamma erhålla personer, som ännu äro i besittning af mannaålderns fulla styrka och således kunna vara 10 år i utöfningen af sitt embete, innan de uppnå den bestämda pensionsåldern, 65 år. I öfrigt vill jag anmärka, att då pensionen för landssekreterare och landskamrerare är bestämd till 5,000 kronor, men för landshöfding endast till 6,000 kronor, det synes som skulle i detta hänseende icke vara iakttagen den vanliga och rätta proportionen mellan embetenas vikt och lönebeloppens storlek, ehuru jag vill medgifva, att i fråga om pension för landshöfdingarne icke lönebeloppet bör anses såsom den enda mätaren, då aflöningen för dem bestämts något högre än för tjenstemän i allmänhet, och detta i följd af de kostnader, hvarmed innehafvandet af landshöfdingeembete är förenadt.

För hvad af regeringen blifvit så väl i afseende på denna hufvudtitel som de öfriga föreslaget, har den sökt bjuda, såsom mig synes, goda skäl. Vid öfverläggningarne angående de hufvudtitlar, hvilka redan passerat Kammaren, hafva dock olika åsichter uti vissa fall gjort sig gällande mellan denna Kammares flertal och regeringen. Jag vill hoppas att dessa skiljaktigheter icke måtte vid denna och följande hufvudtitlar blifva af någon större betydighet. Regeringen har, sin pligt likmätigt, äfven i nu föreliggande fråga gått Riksdagens uttalade önskan till mötes på sätt det synts regeringen mest gagnande och efter förevarande förhållanden lämpligt, och likasom jag utaf full öfvertygelse och obetingadt instämmer uti hvad skalden yttrat om det svenska folket, att »det folket det är godt i sin innersta rot», lika förhoppningsfullt vill jag hysa den tro, att hvad han uti omedelbar fortsättning deraf lägger i munnen på en af folket är en fortfarande sanning. Det lyder så:

»Och går man det till möte, så kommer det emot,
Och så man vinner mer än halfva vägen.»

Herr Ola Andersson: Hans Excellens Herr Statsministern började liksom han också slutade sitt anförande med en erinran om

Ang. indragning till statsverket af landshöfdingelöneregleringsfonden m. m. det tillmötesgående, som från Kongl. Maj:ts sida egt rum med afseende på Riksdagens skrifvelse i förevarande fråga. Jag erkänner villigt detta tillmötesgående, men tror derföre icke att Riksdagen bör vara bunden att i alla afseenden antaga de villkor, Kongl. Maj:t uppställt. Jag kan nemligen icke fatta 1828—1830

(Forts.) års Riksdags skrifvelse i afseende på denna löneregleringsfond så, att Riksdagen skulle framgent vara betagen rätten öfver densamma och att bestämna öfver deraf utgående löner på samma sätt som i fråga om regleringen af alla andra statens embets- och tjenstemäns löner, hvadan jag tror att Riksdagen bör hafva samma pröfningsrätt i afseende på de villkor, som här blifvit framställda.

Det är icke synnerligen stor skilnad mellan Utskottets och Kongl. Maj:ts förslag. Hans Excellens Herr Statsministern önskade att Kongl. Maj:t skulle få behålla dispositionsrätten öfver den redan samlade fonden, emedan det skulle vara svårt för landshöfdingarne att möblera sina våningar, men underrättade Kammaren tillika, att Första Kammaren redan bifallit Utskottets i denna del afstyrkande förslag, och uttalade sin farhåga, att icke synnerligen stor förhoppning förefans, att denna Kammare skulle hysa en annan mening. Jag tror också att detta är en fullt riktig uppfattning. Jag tror deremot icke att det finnes synnerligen många här, som tro att just mindre bemedladt folk skola blifva landshöfdingar, och att de skola komma i behof af denna förmån.

Den väsentliga skilnaden emellan reservanternes mening och Utskottets af Första Kammaren godkända förslag är pensionsbeloppet. Hans Excellens Herr Statsministern anförde åtskilliga exempel på högre pensioner, Högsta Domstolens ledamöter, presidenter och åtskilliga generaldirektörer, hvilka redan hafva tillerkänts högre pensionsbelopp, än som nu är föreslaget för landshöfdingarne. Jag skall emellertid be att få anföra andra exempel. I reservationen finnes redan anfördt ett, nemligen generaler, hvilka dock stå högre på rangskalan, åtminstone enligt resereglementet, än landshöfdingarne. Vidare chefen för Statskontoret, hvilken jag, för min del, anser hafva en mera maktpåliggande befattning än landshöfdingarne; han har 6,200 kronor i pension. Generaltulldirektören, med sin omfattande och stora förvaltning, har likaledes 6,200 kronor i pension. Jag skall be att få anföra ett annat exempel. Sveriges ministrar i utlandet, hvilka, såsom vi veta, hafva högst betydliga löner, från 60,000 och 48,000 kronor och nedåt, hafva icke större pension än högst 6,000 kronor. Jag tror således att man lika väl kan anföra exempel, som tala för det mindre beloppet. Då jag, med den erfarenhet jag har om tankar och åsigter bland folket, icke funnit någonting som mottagits med så stor motvilja som när man onödigtvis beviljat för höga pensionsbelopp, så kan jag icke, utgången må blifva hvilken som helst, och oakadt jag så mycket som någon vill vara tillmötesgående för erhållande af

öfverenskommelse i denna fråga, gå in på att pensionsbeloppen för landshöfdingarne sättas högre än till 6,000 kronor.

Beträffande åter den tjänstetid, under hvilken en landshöf-
ding *minst* skall hafva tjänstgjort för att komma i åtnjutande af pension, så nämnde Herr Statsministern, att i afseende på denna siffra han dervid icke fäste någon synnerlig vikt. Jag vill således för min del, oaktadt jag skulle önska en eller annan ändring i öfrigt uti hvad Utskottet föreslagit, dock i förhoppning att kunna vinna öfverenskommelse i denna sak, icke yrka någon annan förändring i Utskottets förslag än att i mom. c) pensionen för landshöfding måtte bestämmas till 6,000 kronor.

Jag anhåller om proposition på detta mitt yrkande och i öfrigt om bifall till Utskottets förslag.

Herr A. P. Danielson: Jag är hufvudsakligen förekommen af den siste talaren och har knappast något mer att tillägga än att instämma i hans yrkande. I likhet med flere andra har jag reserverat mig emot rättigheten till reseersättning vid bevaringsmönstringarne, men om man kan hafva någon utsigt, att enigbet skall kunna vinnas emellan Kamrarne och att sedermera regeringen skulle kunna godkänna Riksdagens beslut, så vill jag för min del icke hålla på denna punkt om reseersättningen.

Hvad deremot beträffar frågan om pensionerna, så är jag af samma uppfattning som den föregående talaren, att det högsta som bör medgifvas är 6,000 kronor. Detta tyckes vara fullt så mycket som behöfves, och hvad för öfrigt beträffar fråga om höga löner och pensioner till just landshöfdingarne, så är det en sak, som man minst af allt kan gå in på, ty många anse landshöfdingarne vara obehöfliga och rent af öfverflödiga; den uppfattningen har man verkligen ganska allmänt på landsbygden, der man ser huru landshöfdingarne kunna i många månader vara vid riksdagen och äfven dessutom långa tider hålla sig aflägsnade från sina embetsbefattningar. Jag tror därför att man icke kan tänka på att sätta lönebeloppen eller pensionerna högre för landshöfdingarne. I afseende på reseersättningen vill jag deremot, som sagdt, icke yrka på bifall till min reservation, utan inskränker mig till att yrka bifall till ifrågavarande moment c), med iakttagande af att pensionsbeloppen bestämmas till 6,000 kronor. Jag gör det under förutsättning att denna fråga måtte blifva derigenom löst, ehuru jag liksom den föregående talaren icke tror, att Riksdagens skriftelse vid 1828—1830 årens riksdag kan så tydligt, som om Kongl. Maj:t hade denna fond i sina händer. Om man emellertid kan undvika vidare tvister, vill jag, som sagdt, icke hålla vidare på den saken.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Sedan Herr Talmannen framställt proposition i enlighet med de gjorda yrkan-

Ang. indragning till statsverket af landshöfdingarnes löneregleringsfonden m. m.
(Forts.)

dena, blef hvad Utskottet under förevarande punkt hemställt af Kammaren bifallet, med undantag endast beträffande framställningen i mom. c), i hvilket afseende Kammaren beslöt den förändring, att ifrågavarande pensionsbelopp skulle utgå med 6,000 kronor.

Punkterna 6—11.

Biföllos.

Punkten 12.

*Ang. anslag
för anstäl-
lande af ytter-
ligare två
landbruks-
ingenjörer.*

Under denna punkt hade Utskottet, i enlighet med Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, hemställt, att Riksdagen måtte medgifva, att ytterligare två landbruksingenjörer med enahanda aflöningsförmåner, som vore nuvarande ingenjörer beviljade, finge från och med 1885 anställas, samt, för beredande af tillgång å härför erforderliga aflöningsmedel, höja ordinarie anslaget till »landbruksingenjörer och deras biträden» med 4,000 kronor.

Sedan denna Utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Liss Ol. Larsson, hvilken lätit anteckna sig såsom reservant inom Utskottet och nu anförde: Jag har emot den föredragna punkten reserverat mig inom Utskottet, och af betänkan- det vill det se ut, som om jag inom Utskottet skulle hafva varit ensam derutinnan; men så är icke fallet, ty vid anställd votering var det nio af Utskottets ledamöter, som röstade för afslag. Desse, likasom jag, ansågo att behofvet af de nu ifråga- varande tvenne landbruksingenjörerne icke var så påkalladt, att man redan i år behöfde anställa två nya.

Visserligen är summan icke stor, endast 4,000 kronor till- sammans, men, som herrarne veta, äro landbruksingenjörerne be- rättigade till flera ålderstillägg likasom äfven fria resor o. s. v., så att summan blir icke så ringa, som den synes.

Vi ökade antalet landbruksingenjörer i fjol och — så vidt jag kan förstå — är behofvet icke af den beskaffenhet, att vi hvarje år successivt böra öka det med nya. Enligt min tanke bör det kunna anstå åtminstone ett år, till dess vi få se, huru vida behofvet af dessa biträden blir konstant, d. v. s. behofvet af förhöjning i antalet biträden fortfarande, såsom under senare åren, kommer att visa sig, eller om detta behof är af tillfällig natur.

Jag tror äfven, om man ser saken ur en annan synpunkt, att det kunde vara skäl vänta med tillsättning af nya landbruks- ingenjörer. Vi veta nemligen, att dessa landbruksingenjörer stå

under Landtbruksakademien, hvilken äfven bestämmer deras resor och uppgör deras förordnanden. Då vi nu på sista tiden sett, huru, i Landtbruksakademien åtminstone, den åsigt börjat göra sig gällande, att man för att kunna leda de svenska jordbruksarbetena bör vara medicine doktor och kirurgie magister, så kan det ifrågasättas, huruvida man bör antaga andra än sådana, som genomgått denna kurs, ty det kan möjligen finnas andra bote-medel för åkerbruket än dem man hittills känt och man kan icke veta i hvilken riktning Landtbruksakademiens ansträngningar kunna komma att gå. För min del kan jag icke finna behovet af beskaffenhet att påkalla tillskapande af två nya tjänstemän, ty har man en gång fått detta antal, så lär man väl, äfven om behovet nedgår till $\frac{1}{3}$ eller $\frac{1}{4}$, hafva hela sällskapet på halsen med aflöning, ålderstillägg och dylikt. Derföre torde det vara nyttigt att vänta med denna sak. Äfven af en annan omständighet kan man se, att medicinen spelar en ganska stor rol i Landtbruksakademien, då till föredragande i skogshushållningsärenden antagits en af Sveriges förnämsta kirurger, hvaraf jag kan sluta, att vi befinna oss på en vändpunkt, så att det icke kan vara så brått att tillsätta nya landtbruksingeniörer, synnerligast som, efter hvad erhållna upplysningar gifvit vid handen, rätt grava anmärkningar från flera håll blifvit gjorda mot de ingeniörer, som nu finnas. Derföre tillåter jag mig för min del yrka afslag i den föredragna punkten. Då nu Andra Kammaren och företrädesvis landtmannapartiet icke vill bevilja detta anslag, så må man åtminstone vid detta tillfälle icke kunna beskylla landtmannapartiet för att vilja befordra egennyttiga intressen, då ju detta anslag skulle afse jordbrukarnes fördel.

Jag yrkar afslag å den föreslagna punkten.

I detta yttrande instämde Herrar *Sven Andersson* och *F. G. Jansson*.

Vidare anförde:

Herr Statsrådet von Krusenstjerna: Då Landtbruksakademiens förvaltningskomité hos KONGL. Maj:t gjorde framställning om att anslag måtte beredas för ytterligare två landtbruksingeniörer utöfver de aderton, för hvilka medel redan vore anvisade, framhöll komitén — framställningen skedde, enligt, hvad jag vill minnas, i September månad nästlidna år — huru som behovet af ytterligare landtbruksingeniörer redan visat sig, samt att i samma mån, som lån i större utsträckning komme att sökas från odlingslånefonden, behovet af agronomiska biträden skulle ännu ytterligare stiga.

Erfarenheten har redan hunnit vitsorda detta. Antalet requitioner af sådant biträde, som till förvaltningskomitén ingått,

*Ang. anslag
för anstäl-
lande af ytter-
ligare två
landtbruks-
ingeniörer.
(Forts.)*

*Ang. anslag
för anstäl-
lande af ytter-
ligare två
landbruks-
ingenjörer.*

(Forts.)

har varit i jemnt stigande, så att requirerade förrättningsdagar, som år 1871 utgjorde 1,579, uppgingo år 1881 till 3,104, år 1882 till 3,475 och år 1883 till 3,506. Enligt från förvaltningskomitén nyligen inkommen uppgift, har nu på grund af requisitioner från landsorten visat sig, att de requirerade förrättningsdagarna för innevarande år utgöra ej mindre än 4,463, således 958 flere än år 1883. Då nu icke mer än i medeltal ett hundra åttatio å två hundra arbetsdagar ute på faltet kunna beräknas för hvarje ingenjör, så skulle ju för innevarande år minst tjugutvå ingenjörer erfordras, och således två mera än nu ifrågasatts. Då erfarenheten sålunda visar att behovet stiger, finnes ju allt skäl att bevilja det äskade anslaget.

Hvad angår anmärkningarna om landtbruksingenjörernas utbildning för sitt kall, torde jag få erinra derom, att enligt instruktionen för landtbruksingenjörer af år 1865 ingenjör, innan han får verkställa sådana företag, som kunna komma i fråga med anledning af odlingslånefonden, det vill säga större vattenaftappnings- och utdikningsföretag, skall hafva minst ett års tid varit i praktisk tjänstgöring anställd vid dylika arbeten och vidare skall genom aflagd examen styrka sig ega nödiga teoretiska insigter. Landtbruksingenjörerna måste således hafva både praktisk och teoretisk kompetens, och det förtroende, hvarmed de af allmänheten mottagits, vittnar för öfrigt tillräckligt om deras duglighet.

Jag hemställer och hoppas, att Kammaren bifaller hvad Kongl. Maj:t begärt.

Herr Hörnfeldt: Hufvudsakliga skälet, hvarför jag biträdt Utskottets förslag, var det, att, såsom herrarna torde erinra sig, Kongl. Maj:t under föregående riksdag väckt proposition om anställande af ytterligare två landtbruksingenjörer, och denna framställning blifvit af Stats-Utskottet enhälligt tillstyrkt och af båda Kamrarna bifallen utan diskussion. Då man vidare, på sätt civilministern redan visat, ser, att behovet af biträde utaf landtbruksingenjörer successivt har ökats och ökats så, att det under sista året uppgått till niohundrasextio arbetsdagar på trehundraio ställen, så lär man väl icke kunna bortresonnera, att icke landtbruksingenjörer för närvarande äro af behovet påkallade och icke tillräckliga att uträtta det arbete allmänheten af dem fordrar. Under sådana förhållanden vet jag icke, hvarföre man för närvarande så hårdt håller på afslag å Kongl. Maj:ts proposition. Om man också är missbelåten med tillsättningen af sekreterare i Landtbruksakademien, så är detta dock icke något skäl att afslå Kongl. Maj:ts proposition, ty tillsättning af sekreterare i Landtbruksakademien och bifall till Kongl. Maj:ts proposition äro utan allt tvifvel två särskilda saker.

För öfrigt ber jag att få nämna, att efter min uppfattning, som dock må hända är oriktig, nyttan och gagnet af det anslag, som nu begärts, är vida större än nyttan och gagnet af de au-

slag, som uppförts på ordinarie stat och användas till understöd åt våra mindre landbruksskolor, och som, enligt mitt förmenande, icke lemna nytta och gagn, motsvarande de derpå gjorda uppoffringar. Skulle således framställning från Kongl. Maj:ts sida göras om indragning af en eller annan lägre landbruksskola, så skulle jag rösta för bifall dertill, men tror mig deremot icke kunna rösta för afslag å Kongl. Maj:ts förevarande proposition, om anslag af fyra tusen kronor såsom aflöning åt två landbruksingeniörer, och vågar således anhålla om bifall till Utskottets hemställan.

Ang. anslag för anställande af ytterligare två landbruksingeniörer.

(Forts.)

Jag vågar anhålla om bifall till Utskottets förslag, ehuru utsigten dertill torde vara mycket ringa; men jag har velat uttala denna min åsigt.

Herr Helander: Då jag begärde ordet, var det hufvudsakligen med anledning af hvad den förste talaren yttrat. Jag ville nemligen lemna några uppgifter, men jag har blifvit förekommen af tvenne talare före mig. Dock vill jag nämna, att i sjelfva verket skilnaden är vida större, än hvad som uppgifvits, mellan de requisitioner, som ingått för år 1883 och dem för 1884, emedan, enligt den uppgift jag fått, några requisitioner för 1884 icke inkommit från Gefleborgs län, å hvilket förhållande jag fått den förklaring, att man försummat tiden att från detta län göra dylik anmälan.

Då nu förhållandet är, att — oberäknadt Gefleborgs län — tillökningen i förrättningsdagar uppgår till icke mindre än 25 % i år mot i fjol, och tillökningen i antalet förrättningsställen till ungefär 33 %, men åter den tillökning i landbruksingeniörernas antal, som nu ifrågasättes, icke är mer än 11 %, så torde dessa siffror tillräckligt ådagalägga behovet af den begärda tillökningen i antalet af landbruksingeniörer, hvadan jag tillstyrker bifall till Utskottets förslag.

Herr Danielson: Ingaluunda vill jag klandra regeringen för att den framkommit med den förevarande propositionen. Då Landbruksakademien gjort en framställning i ämnet, har det varit alldeles i sin ordning, att den öfverlemnats till Riksdagens hörande. Men hur mycket herrar landbruksingeniörer än må anlitas, så förefaller det mig dock, som ginge man litet för raskt med tillskapandet af dylika tjänster. Männe behovet af att ständigt öka deras antal verkligen är så trängande! I min ort använder man ofta landtmätare till biträde i hit hänförliga förrättningar, hvartill de ock enligt dikningslagen äro kompetente. Och jag får för min del nämna, att desse landtmätare oftast lika bra som landbruksingeniörerna fullgöra sina uppdrag, ty som vi veta, hafva desse senare sina bestämda dagar och måste derföre raska på för att hinna med sin marschruta. Af erfarenhet från

*Ang. anslag
för anstäl-
lande af ytter-
ligare två
landtbruks-
ingenjörer.
(Forts.)*

min hemort kan jag nämna, att, då ingenjörer anmodats att uppgöra afdiknings- och odlingsplaner, dessa ofta blifva för dyra att verkställa, hvaremot, då landtmätare upprättat en och annan sådan, de vanligtvis vunnit verkställighet. Jag tycker därför att med den goda tillgång, som för närvarande finnes på landtmätare i följd af att nästan öfver allt i mellersta och i synnerhet södra Sverige skiftena nu mera afslutats, man gerna kan se tiden an och tills vidare låta med tillskapandet af nya landtbruksingenjörer anstå. Jag förenar mig på dessa grunder i yrkandet om afslag för närvarande af det belopp, som Kongl. Maj:t för ifrågasvarande ändamål begärt, samt Stats-Utskottet i den föredragna punkten tillstyrkt.

Med Herr Danielson instämde Herr *P. Pehrsson* i Törneryd.

Herr Grefve Björnstjerna: Representanten på dalabanken har ansett att Kammaren borde afslå hvad Utskottet har tillstyrkt, för att dymedelst visa, att Kammaren åtminstone icke i denna punkt ser sitt eget intresse till godo. Ja, det är möjligt. Men må hända skulle man då finna, att landets intresse deremot blefve för litet tillgodosedt.

Vill man göra sig besvär att genomläsa motiven till det förevarande förslaget, skall man finna att saken talar för sig själf. Af den utredning, som föreligger, framgår, att antalet requisitioner från den landtbrukande befolkningen å biträde af landtbruksingenjörer under en tidrymd af tio år ökats med omkring 40 %, på senare åren ännu mera, under det att detta oaktadt icke på långt när alla, som åstundat sådant biträde, kunna erhålla det. Detta tyckes åtminstone visa, att den landtbrukande befolkningen finner dessa biträden vara nyttiga. Då nu dessutom kostnaden för de af Kongl. Maj:t föreslagna och af Stats-Utskottet tillstyrkta tvenne nya ingenjörer blifver så ringa, vore det verkligen besynnerligt, om Riksdagen skulle afslå framställningen.

Herr Danielson har sagt, att man i stället för landtbruksingenjörer med fördel kunde anlita vanliga landtmätare. Ja, men icke blefve det den mindre jordbrukaren, som vunne derpå — tvärtom! Det blefve ju långt dyrare, och här är det just fråga om att sätta de mindre jordbrukarne i tillfälle att, i synnerhet då flere slå sig tillsammans, för en jämförelsevis obetydlig kostnad få sitt behof af landtbruksingenjörbiträde tillgodosedt.

Hvad det förhållande, att Landtbruksakademien till sin sekreterare utsett en medicine professor, har med den förevarande saken att göra är mig ofattligt. Det får stå för dalareprentantens räkning. Eller måtte sekreteraren derigenom skulle vara olämplig för sin plats? Jag förmodar deremot, att man kan vara skicklig landtbrukare, fastän man är medicine professor, lika väl

som man kan vara en ganska duglig bankkarl, fast man är hemmansbrukare i Dalarne.

Jag yrkar bifall till den föredragna punkten.

*Ang. anslag
för anstäl-
lande af ytter-
ligare två
landbruks-
ingenjörer.*

(Forts.)

Herr Liss Ol. Larsson: Jag har ingalunda velat uttala något missnöje deröfver, att till Landbruksakademiens sekreterare blifvit utsedd en medicine professor, så mycket mindre som jag icke känner personen i fråga och derföre icke ens skulle våga påstå att han icke är lämplig för platsen. Men hvad jag har sagt det är, att inom Landbruksakademien den åsigt synes göra sig gällande, att det är just bland personer, som egnat sin verksamhet åt Karolinska institutets tjänst, som man har att vänta sig de mest kompetenta befrämjare af jordbruket; och jag vill icke ens bestrida detta. Men i tillskapandet af för många landbruksingenjörer ligger en viss fara, och icke så liten, nemligen deri, att desse ingenjörer naturligtvis sträfva efter att få förordnande såsom biträde åt jordbruket och då lätt locka folket till sådana företag, för hvilka man säkert skulle känna sig mindre lifvad, om alla de, som haft erfarenhet i den vägen, ville omtala sina rön. Jag skall icke tillåta mig omnämna den mängd historier på detta område, som jag har mig bekant; vill endast från min hemort omtala, hurusom för flera år sedan en landbruksingenjör — en bland de skickligaste, efter hvad det påstås — förordnades att verkställa en större undersökning angående sjösänkning derstädes och stannade der ganska länge, men att ännu i denna stund icke något utlåtande afgifvits af honom öfver hans undersökning. Nå ja, deraf har nu skett hvarken godt eller ondt.

Anledningen hvarför jag begärt ordet är egentligen det här gjorda påståendet, att då i fjor Stats-Utskottet tillstyrkte och Riksdagen biföll Kongl. Maj:ts framställning om anslag till ytterligare två landbruksingenjörer, borde man äfven göra det i år. Jag var med om att bevilja det då begärda anslaget. Men om man betraktar det förslag i ämnet, som i fjor framlades, skall man lätt finna, hvarföre man då kunde gå in derpå, men nu yrka afslag. Ser man nemligen efter huru förhållandet ställer sig, skall man finna, att antalet förrättningsdagar uppgått 1881 till 3,104 och 1882 till 3,475. Således på ett år en ökning af 371 dagar. I fjor föreslog också Kongl. Maj:t, likasom Riksdagen beviljade löner till ytterligare två landbruksingenjörer. Då Kongl. Maj:t nu i år åter gjort framställning om tillskapande af två nya landbruksingenjörstjänster, måste man föreställa sig, att antalet förrättningsdagar ökat sig i samma proportion som under föregående åren. Men den Kongl. propositionen utvisar, att så icke varit förhållandet, ty antalet af begärda förrättningsdagar har under år 1883 uppgått till endast 3,507, hvadan ökningen allenast utgör 32. Då således en sänkning visat sig hafva inträdt i den under föregående åren varande höga ökning, kan man antaga,

Ang. anslag för anställande af ytterligare två landbruksingeniörer. att requisitionernas antal framdeles icke komma att stiga i lika proportion som förut. Vid sådant förhållande kan det icke vara skäl att nu å nyo tillskapa två nya tjänster, utan, för så vidt jag förstår att bedöma saken, bör man låta anstå med frågan ännu någon tid.

(Forts.)

Herr Ol. Jonsson: Det var icke alldeles så riktigt, det skäl som talaren på östgötabanken anförde, därför att några requisitioner å biträde af landbruksingeniörer icke inkommit från Gefleborgs län. Ett annat skäl har gjort sig gällande så väl under sista året som ock under de föregående, och skälet har varit det, att man hellre velat begagna egna landbruksingeniörer än statens, emedan de förre, såsom bosatta i orten, ega den kännedom om lokala och klimatiska förhållanden på platsen, som man icke kan begära af en statens tjänsteman, hvilken möjligen kommit ifrån Skåne. Jag är långt ifrån att förneka behovet af landbruksingeniörer, men jag tror att det icke är riktigt att anslå statsmedel till löner för nya sådana för hvarje år, och detta af åtskilliga skäl. Först och främst är det klart, såsom jag redan antydtt, att en person icke kan rätt bedöma jordbruksförhållandena på en trakt, der han icke är bosatt, och vidare måste det medföra stora kostnader och betydlig förlust af tid, då statens landbruksingeniörer nödgas resa från ena delen af landet till den andra. Jag tror mig dessutom veta att icke allenast Gefleborgs län, utan äfven flera andra län hafva egna aflönade landbruksingeniörer, och detta är, efter min åsigt, den rätta vägen att inslå på, derest brist skulle visa sig i det antal landbruksingeniörer, som staten har till sitt förfogande. Det är på dessa grunder, som jag instämmer i Herr Liss Olof Larssons yrkande om aflag å Utskottets framställning.

Herr Lyth: Jag ber endast att med några ord få konstatera det förhållande, att på den ort, jag representerar, eller Gotland, och i synnerhet den sydliga delen deraf, så väl behovet af biträde från landbruksingeniörerna som ock förtroendet till dem under de senare 9 å 12 åren allt mer och mer tillväxt. Jag kan därför icke, hvad denna ort beträffar, dela den ärade dalarepresentantens fruktan, att landbruksingeniörerna skola inleda jordbrukarne i företag, som kunna blifva farliga. Om så vore fallet, skulle icke förtroendet för dessa tjänstemän tilltagit i så hög grad, att i närvarande stund det icke är möjligt att erhålla allt det biträde af landbruksingeniörerna, som är behöfligt.

Icke heller kan jag gilla talarens på kalmarbänken yttrande, att jordegarna skulle hafva mera trygghet af landtmätarnes hjälp uti ifrågavarande afseende än af landbruksingeniörernes. Det ligger nemligen i sakens natur, att landtmätarne, som äro bildade

för helt andra göromål än landbruksingenjörerna, icke kunna ega de insigter uti jordbruksförhållanden, som desse senare.

Jag har endast velat nämna detta och skall blott tillägga, att jag kommer att lemna min röst för bifall till Utskottets förslag.

Ang. anslag för anställande af ytterligare två landbruksingenjörer.

(Forts.)

Herr Helander: Jag har blifvit bemött af en talare från Gefleborgs län i fråga om den uppgift, jag nyss lemnade. Jag sade dock tydligt, att jag erhållit uppgiften från ett annat håll, och jag ber nu att få fullständiga denna uppgift. Förhållandet lär vara, att icke en, utan två agronomer blifvit anställda i Gefleborgs län. Men sedermera kom man underfund med, att dessa agronomer icke voro behöriga, åtminstone icke att verkställa sådana förrättningar, som grundade sig på 1879 års lag om dikning.

Detta visar också, att jag icke torde hafva haft så orätt, då jag förra året, då fråga var om odlingslånefonden, yttrade, att det syntes mig nödvändigt att man i fråga om förrättningsmännen icke, såsom i Kongl. Maj:ts proposition var föreslaget, besände att de skulle vara *sakkunnige* utan *behörige*. Sakkunskapen har nemligen en hvar icke så lätt att bedöma, men i afseende å behörigheten går sådant lätt för sig, alldenstund derom finnes särskildt föreskrifvet i allmänna författningar, till hvilka en hvar kan hafva tillgång. Jag vill nu också på samma gång anmärka, att jag hvarken kan dela Herr Danielsons eller Herr Lyths åsigt om, huruvida landbruksingenjörer eller landtmätare äro mest passande till de förrättningar, hvarom här är fråga. Jag är måhända jäfvig att uttala mig härom, men vill emot Herr Lyth nämna, att för närvarande äro, enligt de upplysningar jag erhållit, nästan alla de requisitioner, som ingått och ligga hos Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att af odlingslånefonden erhålla bidrag åtföljda af planer uppgjorde af landtmätare. Dermed vill jag ingalunda hafva uttalat, att Herr Danielson hade rätt i sitt yttrande om landbruksingenjörerna; tvärtom får jag säga, att till de företag, han nämnde, skulle jag kanske helst vilja hafva sådana. Skälet, hvarföre desse icke alltid användas härtill, utan att man ofta anlitar landtmätare, ligger helt enkelt deri, att det är en sådan massa göromål, hvarför man behöfver dessa ingenjörer och en sådan massa requisitioner, som inkomma och hvarför deras biträde tagas i anspråk, att de oupphörligt få resa från det ena stället till det andra. Det är derföre alldeles omöjligt för dem att handlägga mera vidlyftiga vattenledningsföretag, för hvilkas fullbordande ofta flera år kunna åtgå, och man har derföre måst anlita landtmätares biträde i många dylika fall.

Slutligen ber jag i afseende å Herr Liss Olof Larssons yttrande få säga, att huru det nu än må vara med requirerade dagantalet från 1882 till 1883, så är det dock säkert, att detta ökats från 1883 till innevarande år så, att det under fjoråret uppgick

*Ang. anslag
för anstäl-
lande af ytter-
ligare två
landtbruks-
ingenjörer.
(Forts).*

till icke mindre än 4,494. Detta är ovedersägligt en stor tillökning, som utvisar behovet af det begärda anslaget till tvenne nya landtbruksingenjörers aflönande. Särskildt i afseende å Kopparbergs län ber jag få tillägga att, efter de upplysningar jag erhållit, har requirerade dagantalet varit 320 från 71 ställen, och endast för detta län kan sålunda tvenne landtbruksingenjörers tid innevarande år blifva upptagen. Jag fortfar i mitt yrkande om bifall till punkten.

Herr Hörnfeldt: Jag begärde egentligen ordet derföre att Herr Liss Olof Larsson i sitt sista anförande såsom skäl att afslå det begärda anslaget uppgaf, att behovet af landtbruksingenjörer syntes allt mer och mer minskas. Jag vill för den skull ännu en gång fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att behovet af dessa tjenstemäns biträde verkligen successivt ökats år från år, och att tillökningen under 1883 uppgått till 960 arbetsdagar på 309 ställen. Detta visar icke ett nedgående, utan en tillökning, och att behovet af deras hjälp fortfarande gör sig gällande.

En talare på kalmarbänken angaf såsom ett bland skälen för afslag å den Kongl. propositionen, att han ansåg att man kunde använda våra landtmätare, och att deras arbeten må hända vore tillförlitligare, än landtbruksingenjörernes. Detta skäl kan jag dock icke förstå, ty jag kan icke se hvad som hindrar en jordbrukare att äfven nu, om han så vill, till dylika arbeten använda landtmätare. Vill han icke göra anmälan hos Landtbruksakademien för erhållande af biträde af en statens landtbruksingenjör, kan han taga en landtmätare utan vidare. Detta må nu falla sig billigare eller dyrare, det lemnar jag derhän, men anser en jordbrukare en landtmätare bättre och har mera förtroende för en sådan, kan han använda honom äfven nu. Deremot torde det kuuna inträffa ofta nog, att man *tvingas* att vända sig till en landtmätare, derföre att man icke kan erhålla hjälp af statens landtbruksingenjörer och, äfven från den synpunkten sedt, torde det vara skäl att bifalla Kongl. Maj:ts proposition om anslag till aflönande af ytterligare två landtbruksingenjörer.

Jag måtte visst icke hafva rätt uppfattat hvad Herr Liss Olof Larsson först yttrade. Jag förstod honom nemligen så, som att han uttryckte missnöje öfver den nyligen utsedde sekreteraren i Landtbruksakademien. I hans senare anförande hörde jag att han påstod, att man vid valet af sekreterare i nämnda akademi tagit hänsyn till att den utsedde personen varit medicine doktor och kirurgie magister. För min del är jag visserligen okunnig om, huruvida Landtbruksakademien vid valet tagit hänsyn härtill, men det kan ju hända att Herr Liss Olof Larsson, som plägar taga reda på litet af hvarje, äfven gjort sig underrättad om att de kunskaper, den nyutnämnde sekreteraren sålunda egde i

medicin, varit ett ytterligare skäl för hans utseende till sekreterare-befattningen. För min del känner jag icke till detta, men jag tycker det låtit, som Herr Liss Olof Larsson velat låta förstå något i den vägen.

För öfrigt skall jag be att få nämna att, efter hvad som meddelades mig i går, hafva dessa landbruksingeniörer, jemte det att de aflagt landtmäterexamen, dessutom genomgått en kurs i landbrukskunskap. De hafva sålunda först och främst aflagt samma prästanda som landtmätarne och dessutom tagit en kurs i jordbruk och böra således vara fullt så behörige som dessa sist-nämnde tjänstemän.

Jag vågar på grund häraf fortfarande yrka bifall till den föredragna punkten.

Häruti instämde Herr *L. J. Larsson*.

Herr Gust. Jonsson: Enär det ju fordras af Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att dessa landbruksingeniörer skola hafva uppgjort fullständiga planer för de arbeten, hvartill de kallas att biträda, så anser jag deri ligga ett ganska viktigt skäl för att icke motsätta sig den tillökning i antalet som må vara erforderlig. Då vi förra året behandlade en fråga af mycket stor vikt, nemligen den s. k. odlingsfonden, samt efter det denna blef bifallen det är att vänta, att stora jordförbättringsföretag stunda, hvadan med tiden folket i orterna lärer komma att ställa anspråk på denna fond, så ligger deri ett ytterligare skäl till att icke motsätta sig denna nu ifrågavarande anslagsförhöjning.

Jag begärde emellertid ordet äfven därför, att Herr Danielsson sagt sig hafva en ledsam erfarenhet af en landbruksingeniör, som på Öland lemnade sitt biträde. Det kan ju hända att det varit en ung och oerfaren person, som den gången kommit till Öland, men jag kan å andra sidan intyga, att den landbruksingeniör, som i flera år verkat i den del af Kalmar län, der jag är boende, visat stor erfarenhet och att alla de arbeten, hvarvid han biträdt, alltid utförts grundligt och till fördel för dem som anlitat honom. Han har dessutom alltid sjelf öfvervakat arbetena, gjort extra resor samt meddelat värdefulla upplysningar åt de bolag, som begärt hans biträde. Utom de dagar, som till sjelfva förrättningarna åtgått, har han äfven med största intresse ordnat arbetenas förberedande åtgärder och i sådant afseende offrat tid och omtanke för att ställa all ting till det bästa. Jag är således i tillfälle förklara, att på södra Kalmar läns fastland anledning till klagomål i detta hänseende icke förekommit.

Jag yrkar fortfarande bifall.

Herr Nils Petersson: Jag begärde också ordet, då jag här hörde uttalas ett så allmänt klander emot dessa landbruks-

*Ang. anslag
för anstäl-
lande af ytte-
ligare två
landbruks-
ingeniörer.*

(Forts.)

*Ang. anslag
för anstäl-
lande af ytter-
ligare två
landbruks-
ingenjörer.*

(Forts.)

ingenjörer, emedan jag för min del icke ville instämma deri. Jag känner naturligtvis icke till, huru det kan vara på andra orter, men i det län, jag tillhör, har jag alltid funnit landbruksingenjörerna lämpliga för de arbeten, som af allmänheten dem uppdragits och åtminstone fullt så skicklige dertill som landtmätarne.

Då man vidare såsom skäl till afslag framdragit, att man skulle kunna erhålla en landtmätare för billigare pris än en landbruksingenjör, så är detta alldeles motsatsen, emedan i de flesta orter hushållningssällskapen bidraga med skjutsersättningen till landsbruksingenjörerna vid deras förrättningar.

Då vidare en representant på dalabanken nyss framhöll, att dessa landbruksingenjörer understundom narra dem, som taga deras biträde i anspråk, hvilket, såsom han uppgaf, skulle hafva hänt i hans hemort, så får jag säga att jag tror, att detta mera berott på dem sjelfva än på landbruksingenjören.

De bedraga nemligen sig sjelfva, derigenom att de söka knappa in på utförandet af en förrättning, på sätt ingenjören föreslagit densamma. Denne gör visserligen upp ett kostnadsförslag, men de vilja göra arbetet billigare och deri ligger ofta felet och orsaken till att arbetet icke medförer den nytta dermed åsyftats.

Man har vidare framhållit det origtiga, som ligger i tillskapandet af alltför många tjenstemän. Jag har alltid hyst den åsigten, att man borde taga sig tillvara härför och, funne jag att så vore förhållandet härvidlag, skulle jag vara den förste att yrka afslag till det begärda anslaget, men, då vi ännu icke ega ens en landbruksingenjör i hvarje län, tror jag dessa två, hvarom nu är fråga, ganska väl kunna behövas.

Då slutligen hela summan, hvarom nu är fråga, icke är större än 4,000 kronor, skulle jag verkligen anse det vara eget, om Andra Kammaren afsloge denna Utskottets hemställan, till hvilken jag för min del yrkar bifall.

Herr Wagenius: Jag hörde af representantens från Dalarne första anförande ett yttrande, som tycktes gå ut på att vilja varna denna Kammare för att bifalla denna framställning, emedan det skulle få sken af att landtmannapartiet nu vore framme igen med sina anspråk och arbetade för egna intressen. Jag tror icke att det kunde vara hans allvarliga mening, detta. Ty här är ingen partifråga före. Frågan gäller här, huruvida man skall bevilja medel till tvenne landsbruksingenjörers aflöning eller icke, och det har här lemnats upplysningar, som synas klart och tydligt ådagalägga behovet af ökade arbetskrafter just på detta område. På samma gång man sålunda kan konstatera, huruledes behovet af dessa ingenjörer år för år växer, är detta förhållande, för mig åtminstone, synnerligen glädjande, ty det bär vittnesbörd om en sak, att nemligen landbrukarne, och just de *små* jordbrukarne, börja vakna och se att de behöfva förkofra sig i sin handtering,

se och känna att de icke sjelfve besitta den kunskap och de insigter, som för jordens tillbörliga skötsel numera erfordras, utan behöfva just detta biträde af en kunnig och erfaren man till ledning och hjälp. Skola vi då, när vi inse detta och det är fråga om att afhjelpa brister samt med en obetydlig tjänst tillgodose de små jordbrukarne, skola vi då — säger jag — vägra en så liten och ringa handräckning, och det icke blott och bart af, jag vill ej säga *njugghet*, utan en viss fördom?

Ang. anslag för anställande af ytterligare två landbruksingenjörer.
(Forts.)

Jemte det jag instämmer med dem som yrka bifall, får jag för min del på det upprigtigaste anhålla att det ifrågavarande anslaget, som ju är så litet, måtte beviljas. Jag tror icke att någon skall i sådant fall kunna säga att det kommit på orätt plats.

Herr Talman, jag yrkar bifall till utskottsbetänkandet.

Herr Wallenius: Jag medgifver mycket villigt, att då fråga är om mindre dikningsföretag, landbruksingenjörer kunna användas vid upprättande af förslag och verkställande af utredningar, men dertill kunna äfven våra landtmätare lika väl användas. Då deremot det är fråga om större dikningsföretag, eller om sjösänkningar och åars upprepning, därför kostnaderna kunna uppgå till 100,000-tals kronor, så skulle jag för frågans bedömande vilja uppdelat den i tvenne delar, nemligen så, att man först och främst bör uppgöra kostnadsförslag på hvad sjelfva arbetet är värdt, der vid en noggrann kännedom om värden på bergsprängningar och schaktningar i jord af olika beskaffenhet är nödig att ega, för den som uppgör dylika kostnadsberäkningar, på det desamma må blifva tillförlitliga. Jag vill påstå, att landbruksingenjörerna oftast icke sysselsatt sig med dylika arbeten och derföre icke kunna uppgöra tillförlitliga kostnadsberäkningar häröfver, och den som litar på dylika kostnadsförslag får ofta bittert ångra detta samt mången gång erfara, att de beräkningar, som sålunda blifvit gjorda, vid utförandet fördubblas. Den andra delen af sänkingsförslagen utgöres af landtmäteriförrättningar, såsom t. ex. uppmätning och värdering af jord i dess vattendränkta tillstånd m. m. På samma gång jag anser att dylika landtmäteriförrättningar kunna anförtras åt landbruksingenjörer, så vill jag dock påstå, att de icke kunna användas till upprättande af kostnadsförslag för dylika större företag. Deremot kunna de användas vid upprättandet af förslag till mindre dikningsföretag, der hvarje hemmansegare är i tillfälle att sjelf kontrollera förslagets beskaffenhet och arbetets utförande. Med anledning häraf vågar jag påstå att de, som vid större företag anlita landbruksingenjörer skola komma att ångra sig, i synnerhet om dessa ingenjörer komme att anlitas i någon större skala. Jag tror att deras antal för närvarande är tillräckligt för behovet. Dertill kommer äfven den omständigheten att, då våra landtmätare kunna användas till dylika bestyr och en mängd af dessa tjänstemän behöfva sysselsättning, jag icke kan

Ang. anslag för anställande af ytterligare två landtbruksingeniörer. anse det vara behöfligt att tillskapa dessa nya tjenster, hvarom här är fråga.

(Forts.) Herr Sven Nilsson: För min del anser jag det begärda anslaget beviljande vara af behovet påkalladt. De skäl som i den Kongl. propositionen blifvit anförda derför syntes också, när frågan förekom till behandling på utskottsafdelningen, så talande, att den ansåg sig böra tillstyrka förslaget. Då frågan sedan behandlades af Utskottet in pleno, framställdes äfven der de skäl emot förslaget, som vi i dag hafva hört, men vid närmare öfvervägande fann man dock, att dessa skäl icke betydde så synnerligen mycket.

Det torde alltså vara tydligt och klart att behovet af dessa landtbruksingeniörer är fullt konstaterad, åtminstone för tillfället. Huru det dermed kan komma att blifva i en framtid är naturligtvis svårt att säga, men de förrättningar, som det åligger desse landtbruksingeniörer att utföra, äro af den beskaffenhet, att de under tidens lopp icke kunna aftaga, utan snarare komma att ökas, och jag är ense med en föregående talare derom, att det är ett glädjande tecken att så är förhållandet. Det har sagts att landtbruksingeniörerna icke hinna förrätta sina åligganden så fullständigt som de borde eller ega nog tid att utföra sina förrättningar och man har anført detta såsom ett skäl emot förslaget bifallande, men för min del åter anser jag det tala för detsamma, såsom blott bevisande att de nuvarande landtbruksingeniörernas antal är för ringa och således i behof af förstärkning. Hvad beträffar påståendet att det skulle vara bättre att anlita landtmätare till sådana förrättningar, som utföras af landtbruksingeniörer, så kan ju detta möjligen till en viss grad vara riktigt. Men säkert är att det är betydligt dyrare att anlita de förre, och följderna här af blefve sannolikt att, om jordbrukarna måste vända sig till landtmätare för ifrågavarande förrättnings utförande, icke särdeles många sådana blefve satta i verket.

Af dessa skäl har jag ausett mig böra tillstyrka antagande af Kongl. Maj:ts proposition. Inom Utskottet framställde jag emellertid ett medlingsförslag som jag hoppades skulle underlätta frågans lösning, nemligen att anslaget skulle för närvarande beviljas på extra stat. Jag tror icke att ett bifall till ett sådant förslag skulle vålla några olägenheter, ty hufvudsaken är att Kongl. Maj:t har medel till sin disposition att afföna de ifrågavarande befattningarne, och nog fins det personer, som vilja åtaga sig dessa, om de också icke genast komma på ordinarie stat. Skulle det sedermera befinnas att anslaget beviljande varit något förhastadt, så kan det ju när som helst indragas. Jag skall för den skull taga mig friheten framställa följande förslag: att Riksdagen på extra stat för år 1885 måtte bevilja ett belopp af 4,000

kronor för aflöning af ytterligare två landbruksingeniörer och deras biträde.

*Ang. anslag
för anstäl-
lande af ytter-
ligare två
landbruks-
ingeniörer.
(Forts.)*

Jag har framställt detta förslag för att icke riskera möjligheten att gå miste om anslaget, och får jag hos Herr Talmannen anhålla om proposition på detta mitt förslag.

Herr Granlund: Det har verkligen förefallit mig högst egendomligt att svenska jordbrukets representanter i denna Kammarare kunnat, efter vederbörlig utredning om behovet af ifrågasvarande ingeniörer, såsom här varit fallet, tvista om huruvida de böra biträda ett förslag, sådant som det föreliggande, som skulle tillföra jordbrukarne ytterligare tvenne af staten aflönade landbruksingeniörer, de der väl tjenstgöra som jordbrukarnes undervisare och rådgifvare. För min del får jag förklara, att jag, ehuru stadsrepresentant, med nöje biträder det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. Herr Talmannen gaf propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan oförändrad, dels på bifall till det af Herr Sv. Nilsson under öfverläggningen framställda ändringsförslag och dels på afslag å Utskottets hemställan; och förklarade Herr Talmannen sig hafva funnit den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid begärd samt företogs, sedan till kontraposition antagits yrkandet om afslag å Utskottets hemställan, enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd omröstningsproposition, så lydande:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 12:te punkten af Utlåtandet N:o 12 a, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren afslagit Utskottets förevarande hemställan.

Omröstningen visade 86 Ja mot 76 Nej; varande alltså Utskottets hemställan af Kammaren bifallen.

Punkterna 13—18.

Biföllos.

§ 9.

Godkändes Riksdagens Kanslis förslag
dels till Riksdagens skrifvelse till Konungen

N:o 5, angående val af Justitieombudsman och hans suppleant,

samt *dels* till Riksdagens förordnanden

N:o 6, för Advokätfiskalen m. m. N. A. Fröman att vara Riksdagens Justitieombudsman, och

N:o 7, för Häradshöfdlingen m. m. L. W. S. Lothigius att vara Riksdagens Justitieombudsmans suppleant.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.